

D-LK-001

PATVIRTINTA
Lietuvos kariuomenės vado
2010 m. kovo 10 d.
įsakymu Nr. V-193

Lietuvos karinė doktrina

2010

Turinys

PRATARMĖ / 7

I. ĮVADAS / 9

1. Lietuvos karinės doktrinos samprata / 9
2. Doktrinos rengimo principai / 9
3. Doktrinos paskirtis / 10

II. STRATEGINĖ APLINKA / 13

4. Strateginės aplinkos aspektai / 13
5. Nacionalinio saugumo ir gynybos politikos interesai ir jų įgyvendinimo priemonės / 14
6. Rizikos veiksniai ir grėsmės / 16

III. KARAS IR JO PRIEŽASTYS / 21

7. Konflikto lygiai / 21
8. Karo samprata / 21
9. Karo tipai / 22
10. Karų priežastys / 23
11. Pagrindiniai šiuolaikinio karo ypatumai / 24

IV. KARINĖ GALIA / 27

12. Kariuomenės galia / 28
13. Karinių pajėgumų kūrimas / 33

V. KARYBA / 35

- 14. Karo principai (angl. *Principles of War*) / 35
- 15. Manevrinis kariavimas (angl. *Manoeuvrist approach*) / 37
- 16. Tikslinis vadovavimas (angl. *Mission command*) / 39
- 17. Vadovavimo principai / 42
- 18. Vadovavimo lygmenys (angl. *The Levels of Operations*) / 43
- 19. Karo menas / 45
- 20. Galios daugikliai (angl. *Force multiplier*) / 47

VI. KARINĖS OPERACIJOS / 51

- 21. Karinių operacijų aplinkos rajonai / 51
- 22. Operacinių pajėgų formavimas / 54
- 23. Pajėgų rengimas operacijoms / 54
- 24. Operacijų planavimas / 55
- 25. Operacijų vadovavimo ir valdymo įgaliojimai / 56
- 26. Karinių operacijų grupės/tematika / 57

VII. KARIUOMENĖS NAUDOJIMAS / 61

- 27. Lietuvos kariuomenės naudojimas / 61
- 28. Lietuvos kariuomenės naudojimo apribojimai / 66

VIII. BAIGIAMOJI DALIS / 69

IX. VARTOJAMOS SĄVOKOS / 71

X. PRIEDAI / 77

- 1. priedas. Doktrininės literatūros hierarchija / 77
- 2. priedas. Konceptijų rengimo principai / 78
- 3. priedas. Doktrininis ciklas / 81

PRATARMĖ

Lietuvos kariuomenė nuo Nepriklausomybės atkūrimo dienos nuėjo ilgą, sudėtingą ir turiningą kelią. Susiformavo nacionalinės karinės vertybės. Šiandien suvokiame, kad kariuomenės pamatas yra žmogus. Žmogaus parengimas, jo pragmatinis, tačiau nestandartinis mąstymas, iniciatyva ir karybos dalykų išmanymas yra vertybės, leidžiančios kariuomenei sėkmingai veikti. Doktrinoje įtvirtinami principai, kuriais turi būti puoselėjamos šios vertybės.

Ši doktrina, nustatanti kariuomenės organizavimo ir panaudojimo principus, formas, būdus ir vadovavimo pagrindus leidžia suprasti Lietuvos karių požiūrį į karybą. Joje paaiškinama kariuomenės egzistavimo aplinka ir sąlygos, nustatoma jos vieta ir paskirtis nacionalinio saugumo užtikrinimo sistemoje.

Mano kariuomenės vizija – mobili ir šiuolaikiška kariuomenė, galinti apginti savo šalį, bendradarbiaujanti su kitomis NATO šalių kariuomenėmis ir galinti ateiti joms į pagalbą. Karinėje doktrinoje įtvirtinti principai leidžia šią viziją paversti realybe. Kad tai įvyktų, kiekvienas karys, ypač vadas, turi suvokti doktrininius principus ir išmokti juos taikyti. Ypač tai svarbu šiuolaikiniame dinamiškame pasaulyje, kai kariuomenės vykdomų užduočių, dažnai, atrodytų, nedaug turinčių bendra su karyba, spektras labai platus.

Šioje doktrinoje įtvirtinti karybos ir moraliniai principai išlaisvins kūrybinį žmogaus mąstymo potencialą, ir tai įgalins kariuomenę efektyviai veikti šių dienų operacijose ir ruoštis potencialiems iššūkiams, kurių šiuo metu mes dar nežinome.

Karinėje doktrinoje nustatyti karybos principai atitinka šiandienos ir artimiausios ateities realijas, todėl tikiuosi, kad jie taps kelrodžiu tolesniam sėkmingam karo meno ir mokslo Lietuvoje vystymuisi.

A handwritten signature in black ink, consisting of a large, sweeping loop followed by a series of smaller, more intricate strokes.

Lietuvos kariuomenės vadas
gen. mjr. Arvydas Pocius

I. ĮVADAS

1. Lietuvos karinės doktrinos samprata

Lietuvos karinėje doktrinoje įvardijami kariuomenės panaudojimo būdai nacionalinio saugumo interesams užtikrinti, apibrėžiami Lietuvos kariuomenės rengimo ir naudojimo karinėse operacijose nuostatai ir principai. Naudojantis šiuo dokumentu rengiama Lietuvos kariuomenės jungtinių pajėgų operacinė doktrina, taip pat funkcinės doktrinos, kuriose pateikiami teoriniai karinių vienetų rengimo ir naudojimo taikos, krizių ir karo (karinių konfliktų) metu pagrindai.

2. Doktrinos rengimo principai

Lietuvos karinė doktrina yra pamatinis dokumentas, kuriuo vadovaudamasi Lietuvos kariuomenė prisideda prie valstybės nacionalinio saugumo politikos įgyvendinimo. Doktrinoje įtvirtinti principai atitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, įstatymuose, tarptautiniuose susitarimuose įtvirtintas nuostatas ir neprieštaruja NATO kolektyvinės gynybos principams.

Pagrindiniai Lietuvos karinės doktrinos rengimo principai:

2.1. Nacionalinės ir tarptautinės patirties derinimas. Lietuvos karinėje doktrinoje atsispindi Lietuvos, kitų NATO šalių ir partnerių kariuomenių sukaupta patirtis karyboje.

2.2. Sąlyginis privalomumas. Lietuvos karinė doktrina yra strateginio lygmens dokumentas, kuriame aiškinama, kaip pasitelkiant kariuomenę įgyvendinama nacionalinės gynybos politika. Nuostatos ir principai, išdėstyti doktrinoje, turi būti taikomi lanksčiai, pragmatiškai ir netapti dogmomis. Tai nurodomasis dokumentas, tačiau jo principų naudojimas reikalauja nuovokaus vertinimo. Doktrina sujungia teoriją, istoriją, eksperimentavimą ir praktiką, skatina iniciatyvą ir kūrybingą mąstymą.

2.3. Viešumas. Doktrina yra viešas, atviras ir prieinamas šalies visuomenei dokumentas.

3. Doktrinos paskirtis

Doktrina skirta visai karinei bendruomenei, tačiau labiausiai naudotina rengiant karininkus, siekiant vystyti Lietuvoje karo mokslą ir meną. Doktrina numato, kaip kariuomenė veiks šiandien ir artimoje ateityje. Doktrinos nuostatų laikomasi rengiant visų lygmenų vadus.

„ Doktrina yra dialogas tarp praeities ir dabarties siekiant gauti naudą ateityje “

Markus Maderis

Remiantis pagrindinėmis nacionalinio saugumo ir gynybos politikos nuostatomis ir dokumentais, doktrinoje pateikiami kariuomenės naudojimo, įgyvendinant nacionalinius saugumo interesus, pagrindai:

- 3.1. Kariuomenės siekiamų tikslų spektras (tai, ko valstybė siekia panaudodama kariuomenę taikos, krizių ir karo metu).
- 3.2. Kokiais būdais kariuomenė siekia šių tikslų (savarankiškai, su sąjungininkais ar koalicijos partneriais).
- 3.3. Pateikiami pagrindiniai karybos principai ir jų sąveika.
- 3.4. Nustatoma bendroji lietuviška karinė terminologija.

II. STRATEGINĖ APLINKA

4. Strateginės aplinkos aspektai

Valstybės saugumo ir gynybos politika formuojama įvertinant strateginės aplinkos įvairiapusiškumą ir nuolatinį jos kitimą. Dėl šios priežasties apibrėžti valstybės strateginę aplinką yra sudėtinga. Šiandieninę Lietuvos strateginę aplinką apibūdina šie aspektai:

4.1. Politinis aspektas. Lietuvos valstybingumas grindžiamas konstitucinių demokratiškosios pagrindų užtikrinimu, ginant demokratines vertybes ir dalyvaujant tokias pačias vertybes puoselėjančių tarptautinių organizacijų (NATO, Europos Sąjungos (toliau – ES), Jungtinių tautų (toliau – JT), Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacija (toliau – ESBO)) veikloje.

4.2. Ekonominis aspektas. Lietuva, kaip ES narė, priklauso ekonominei erdvei, kuri vadovaujasi laisvosios rinkos, konkurencijos ir prekybos liberalizavimo pasauliniu mastu principais. Europos Sąjungos ekonominė integracija skatina Lietuvos ekonomikos augimą ir plėtrą. Lietuvos ir kaimyninių šalių ekonominiai ir prekybiniai ryšiai prisideda prie Baltijos jūros regiono ekonominės plėtros. Tolygi valstybės ir regiono ekonominė raida užtikrina bendrąjį valstybės saugumą, o ryškus jos svyravimas gali turėti įtakos valstybės saugumo ir gynybos politikai.

4.3. Karinis aspektas. Lietuva priklauso demokratines vertybes pripažįstančioms, galinčioms sukurti ar turinčioms karinius pajėgumus ir besilaikančioms atitinkamų kariavimo principų organizacijoms (NATO, ES, JT). Be šių organizacijų, šiandienos pasaulyje veikia ir kiti, skirtingas vertybes ir kariavimo principus pripažįstantys dalyviai: atskiros valstybės, jų sąjungos ar nevalstybinės grupės.

4.4. Fizinis aspektas. Tai fiziniai ir geografiniai ypatumai, turintys įtakos strateginei aplinkai. Lietuvai tapus NATO ir ES nare, strateginė aplinka labai išsiplėtė – anksčiau joje vykstančius pokyčius lemdavo tik mūsų regionui būdingi reljefo, kraštovaizdžio ir klimato veiksniai, o šiandien ją veikia euroatlantinei erdvei būdingų fizinių veiksnių visuma.

4.5. Mokslinis ir techninis aspektas. Naujų mokslo išradimų ir technologijų taikymas karinėje srityje daro ypatingą įtaką valstybių strateginei aplinkai. Naujomis technologijomis pagrįstos karinės priemonės ir kariavimo būdai iš

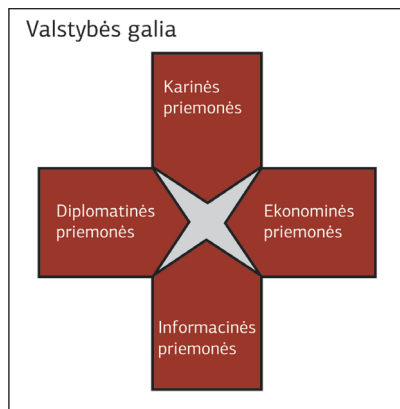
esmės skiriasi nuo iki šiol buvusių arba gali labai pakeisti informacijos ir pajėgumų valdymo ir kontrolės laiką. Tačiau yra didelė tikimybė, kad technologijos gali patekti į „negeras rankas“, bus sukurtos naujos karinės priemonės, ir tai dar labiau paskatins agresyviai nusiteikusių valstybių, organizacijų ar atskirų grupių siekį panaudoti jas prieš kitas valstybes.

4.6. Socialinis ir kultūrinis aspektas. Jo įtaka strateginei aplinkai nuolat didėja. Senstančios kai kurių Vakarų valstybių visuomenės ilgainiui gali patirti besivystančių šalių, išgyvenančių demografinį augimą, visuomenių spaudimą. Kultūrinė ir religinė Vakarų valstybių tolerancija kitų kultūrų ar religijų atžvilgiu, neveikiant kontrolės mechanizmams, gali sukelti įtampą ir pačiose Vakarų valstybėse. Jeigu anksčiau Lietuvos socialinę ir kultūrinę būklę daugiausia veikė Vakarų ir Rytų kaimynai, dabar Lietuvai tiesioginę įtaką daro viso pasaulio socialinės ir kultūrinės tendencijos. Tačiau artimiausių Lietuvos kaimynų socialinė ir kultūrinė įtaka Lietuvai išlieka stipri ir potencialiai gali daryti poveikį saugumo situacijai.

4.7. Teisinis ir etinis aspektas. Dvidešimtajame amžiuje sparčiai plėtėsi tarptautinė politinė teisinė sistema. JT, regioninės saugumo organizacijos, tarptautinės teisinės institucijos tebėra svarbiausi tarptautinės bendrijos instrumentai, užtikrinantys tautų apsisprendimo teisės įgyvendinimą, valstybių saugumą ir žmogaus teisių gynimą. Šie veiksniai turi didelės įtakos priimant sprendimą naudoti karinę jėgą, o priėmus tokį sprendimą gali padaryti reikšmingą įtaką nacionaliniam ir daugianacionaliniam karinių pajėgų naudojimui ir karinių operacijų vykdymui. Lietuvai tapus daugumos šių organizacijų nare ir prisijungus prie tarptautinių susitarimų, šių institucijų reguliuojamieji mechanizmai ir sutarčių nuostatos daro tiesioginę įtaką beveik visiems valstybės veiksmams.

5. Nacionalinio saugumo ir gynybos politikos interesai ir jų įgyvendinimo priemonės

Pagrindiniai Lietuvos nacionalinio saugumo interesai yra Lietuvos Respublikos suverenumas ir teritorijos vientisumas, regioninis ir globalinis stabilumas, taika ir gerovė valstybėje. Šiems interesams užtikrinti Lietuva pasitelkia skirtingas diplomatinio, informacinio, ekonominio ar karinio poveikio priemones. Yra siekiama tarpusavyje suderinti šias priemones taip, kad jų duodami rezultatai vienas kitą papildytų.

1 pav. Valstybės turimų priemonių panaudojimo sąveika

5.1. Diplomatinės priemonės. Tai dvišaliai ar daugiašaliai Lietuvos santykiai, kai atitinkamos nacionalinės ar tarptautinės institucijos pasitelkiamos derantis, tarpininkaujant ar konsultuojantis su kitomis valstybėmis ir tarptautinėmis organizacijomis siekiant išspręsti saugumo ir gynybos politikos klausimus. Diplomatinės priemonės taikomos tiek taikos, tiek karo metu. Joms sustiprinti kartu gali būti naudojamos ir kitos priemonės.

5.2. Informacinės priemonės. Informacinės priemonės įgauna vis didesnę svarbą šiandieniniame pasaulyje. Į jas įeina informacija, jos perdavimo, saugojimo, apdorojimo ir platinimo priemonės. Informacinės priemonės naudojamos kasdieniniuose valstybės dvišaliuose ir daugiašaliuose santykiuose. Nuo jų panaudojimo priklauso kitų priemonių įgyvendinimas. Informacinės priemonės tampa strateginiais ištekliais, kurie gali lemti pranašumą karinėje, diplomatinėje ir ekonominėje konkurencijoje tarp valstybių ir nevalstybių grupių.

5.3. Ekonominės priemonės. Tai dvišaliai ar daugiašaliai ekonominiai Lietuvos santykiai, kai yra daroma nacionalinių ar tarptautinių institucijų įtaka, ir įvairūs ekonominių ryšių mechanizmai (gamyba, prekyba, tarpininkavimas, finansavimas, embargas ir t. t.) taikomi kitoms valstybėms ir tarptautinėms organizacijoms, siekiant išspręsti Lietuvos saugumo ir gynybos politikos klausimus. Ekonominės priemonės naudojamos taikos ir karo (karinių konfliktų) metu, norint pagerinti šalies arba pakeisti sąjungininkų, oponentų ir neutralių dialogo dalyvių padėtį (poziciją). Ekonominių priemonių taikymas

(pvz., manipuliavimas energetikos šaltiniais ir tranzito srautų valdymas, investicijų kontrolė, prekybos apimties keitimas ir t. t.) tampa vis svaresniu, o ateityje gali būti vis dažniau derinamas su diplomatinėmis ar net karinėmis priemonėmis.

5.4. Karinės priemonės. Tai nacionalinės ar tarptautinės karinės jėgos naudojimas santykiams su kitomis valstybėmis ar nevalstybinėmis grupėmis reguliuoti. Karinių priemonių naudojimas yra politikos tęsinys, kuriuo siekiama politinių tikslų. Karinė jėga yra kraštutinė politikos priemonė, paprastai naudojama tada, kai reikia sustiprinti kitas priemones arba kai kitomis priemonėmis valstybės interesų apginti nepavyksta. Kitoms priemonėms nepasiteisinus, karinės priemonės gali tapti svarbiausiomis, t. y. šalis įtraukiama ar įsitraukia į karinį konfliktą (karą).

6. Rizikos veiksniai ir grėsmės

6.1. Šiandieninės tarptautinio saugumo aplinkos tendencijos tebėra prieštaringos. Vienuose pasaulio regionuose kyla arba toliau tęsiasi ginkluoti konfliktai, kituose neišnyksta šių konfliktų tikimybė. Didėja ir netradicinių grėsmių mastas. Dauguma konfliktų tampa tarptautinio pobūdžio. Vykstanti globalizacija (politinė, karinė, ekonominė) ar atskirų valstybių krizės turi vis didesnių neigiamų padarinių kaimyninėms ir toliau esančioms valstybėms, visam ar net keliems regionams.

6.2. Visuotiniu požiūriu keičiasi konfliktų pobūdis. Konfliktai vis dažniau yra asimetriniai, atviri kovos veiksmai intensyvesni, bet trumpesni, vis dažniau persikeliantys į tankiai gyvenamas teritorijas. Nacionalinės ar tarptautinės karinės pajėgos turi gebėti kovoti su sunkiai nustatomu priešu, naudojančiu partizaninio karo ar teroristinius metodus ir lengvai prieinamas komercines naikinimo priemones. Dėl ryšių sistemų plėtojimosi, minimalizacijos, robotizacijos, spiečiaus (angl. Swarming) taktikos vystymo, tikslumo, spartaus nanotechnologijų vystymosi ir plataus prieinamumo ateityje bus susiduriama su nenuspėjama pavojaus, kylančiais tiek karinėms pajėgoms, tiek civilinei bendruomenei.

6.3. Regioniniu ir nacionaliniu požiūriu neišnyksta konvencinės karinės jėgos panaudojimo pavojus. Kariuomenė turi būti rengiama taip, kad gebėtų šį pavojų pašalinti kolektyviniais ar savarankiškais gynybos veiksmais.

6.4. Konfliktams didelę įtaką daro informacinių technologijų naudojimas

ir masinės informacinės priemonės. Tai yra sritis, kur valstybės ar kariuomenės dydis ar modernumas rezultato nenulemia. Tendencingas konflikto nušvietimas gali neigiamai paveikti net ir toli nuo konflikto židinio esančių šalių saugumo situaciją. Tiek kariaujančios valstybės, tiek teroristinės ir ekstremistinės grupuotės informacines kampanijas gali sėkmingai panaudoti siekdamos sukelti neramumus ir nepasitenkinimą net ir konflikte nedalyvaujančiose šalyse. Informacinėmis priemonėmis galima paaštrinti ar net sukelti karinius konfliktus, taip pat jos gali būti ir efektyvi gynybos priemonė.

6.5. Strateginės saugumo aplinkos pokyčius taip pat lemia vykstanti euroatlantinių struktūrų transformacija, naujos tarptautinių susitarimų iniciatyvos ir galiojančių susitarimų atnaujinimas, vienašališkas atskirų valstybių pasitraukimas, naujų galios centrų atsiradimas, valstybių interesų įgyvendinimo priemonių plėtra.

6.6. Lietuvos nacionalinio saugumo interesams yra aktualūs tiek regioniniai, tiek globalūs rizikos veiksniai ir grėsmės. Todėl Lietuvos kariuomenė yra rengiama taip, kad gebėtų atsakyti į nacionaliniam saugumui kylančias grėsmes savarankiškais ir kolektyviniais gynybos veiksmais.

6.7. Rizikos veiksniai ir grėsmės, į kuriuos atsakant Lietuvai gali tekti panaudoti karines priemones:

6.7.1. tiesioginė karinė konfrontacija. Tiesioginės karinio užpuolimo grėsmės ar kitų karinių veiksmų, tiesiogiai nukreiptų prieš Lietuvą, šiuo metu nėra. Tačiau kol regione ir Lietuvos kaimynystėje esančiose valstybėse tebėra sutelktos didelės karinės pajėgos ir skirtingai suprantamos grėsmės ir priemonės joms atremti, tiesioginės karinės konfrontacijos tikimybė egzistuoja;

6.7.2. provokacijos, karinės galios demonstravimas ir grasinimas jėga. Regione ir Lietuvos kaimynystėje tebėra valstybių, kurių saugumo ir gynybos politikos dokumentai numato, o karinė galia leidžia vykdyti karinę veiklą, tiesiogiai ar netiesiogiai nukreiptą prieš Lietuvą ir jos sąjungininkes;

6.7.3. regioninių konfliktų išplitimas. NATO ir ES ribojasi su skirtingo ekonomikos išsivystymo lygio regionais, turinčiais skirtingus politinius, socialinius ir kultūrinius rodiklius, nelygiaverčius saugumo ir stabilumo lygius. Kai kurios šių regionų šalys yra nualintos vidinių politinių, etninių ar religinių konfliktų ir nepajėgios kontroliuoti situacijos, taigi, konfliktai gali tapti nevaldomais, išplisti už regiono ribų ir turėti įtakos ne tik kaimyninėms valstybėms, bet ir NATO, ir ES;

6.7.4. terorizmas. Terorizmas kelia grėsmę tarptautinės bendrijos, tarptautinių organizacijų ir atskirų valstybių saugumui. Iš pradžių dažniausiai ribojęsiis veiksmais vienos ar kelių valstybių teritorijoje, pastaruoju metu terorizmas yra gerai organizuotas ir tarptautinis, t. y. jo struktūros bando ir gali kurtis, veikti ar pasirinkti taikinius bet kurioje valstybėje. Sustiprėjusios, kartais netgi remiamos atskiros valstybės ar valstybių, teroristinės grupuotės gali perkelti arba nukreipti savo veiklą prieš kitas socialines bendruomenes, visuomenines institucijas ar net valstybes. Šiuo metu Lietuvai ši grėsmė yra išorinio pobūdžio, priklausanti nuo aktyvaus šalies dalyvavimo tarptautinės bendrijos ir organizacijų vykdomoje kovoje su terorizmu. Dėl to Lietuva gali tapti potencialiu tarptautinio terorizmo taikiniu. Tačiau ateityje gali susidaryti sąlygos kilti ir vidinio terorizmo grėsmei;

6.7.5. masinio naikinimo ginklo, jo sudedamųjų dalių ir gamybos technologijų platinimas. Nerimą kelia vis ilgėjantis šalių, atvirai ar slapta įgyvendinančių masinio naikinimo ginklų (branduolinio, cheminio, biologinio) kūrimo programos, sąrašas, teroristinių organizacijų planai įsigyti masinio naikinimo ginklų, taip pat didėjantis nenustatytų ir ginklų gamybai tinkamų branduolinių, cheminių ir biologinių medžiagų savininkų ir galimų ginklų gamintojų skaičius. Grėsmę sustiprina ir kai kurių šalių noras kurti, tobulinti ar įsigyti technologijų ir priemonių, leisiančių panaudoti jas kaip masinio naikinimo ginklo nešėjas;

6.7.6. masinės kibernetinės atakos. Komunikacinės ir informacinės sistemos, sukurtos pagal naujas technologijas, vis dažniau yra priešišškai nusiteikusių valstybių ir nevalstybinių grupių atakų objektas. Dėl naudojamų šiuolaikinių technologijų Lietuvos saugumas gali būti pažeistas ir tiesiogiai nepanaudojus karinės jėgos. Kibernetinės atakos gali būti rengiamos prieš svarbių Lietuvos valstybės ir gynybos struktūrų, ekonomikos ir ūkio subjektų valdymo ir informacines sistemas. Masinės kibernetinės atakos gali ne tik sutrikdyti minėtų struktūrų veiklą, bet ir sukelti paniką visuomenėje, taip pat daryti įtaką Lietuvos kariuomenės vadovavimui ir valdymui;

6.7.7. nestabilios valstybės. Padidėjusios rizikos ar krizių ir nestabilumo šaltiniais laikomos nestabilios valstybės. Jos nesugeba užtikrinti vidaus situacijos kontrolės, yra lengviau veikiamos išorinių jėgų (pvz., teroristinių organizacijų), negali reikiamai reaguoti į susidariusias kritines situacijas. Valstybių nestabilumą labai dažnai sukelia dideli geopolitiniai pasikeitimai (nedemokratinis politinių sistemų pasikeitimas, ekonomikos bankrotas ir pan.). Dėl

nesugebėjimo užtikrinti vidaus kontrolės ir sienų apsaugos jos dažnai tampa grupių, remiančių tarptautinį terorizmą ir organizuotą nusikalstamumą, prieglobsčiu;

6.7.8. ekstremalios situacijos. Šiandieniniame pasaulyje dėl globalizacijos ir netolygaus šalių ar regionų ekonomikos vystymosi, demografinių ir klimato pokyčių daugėja ekstremalių situacijų. Didelio masto ekstremalių gamtinio, techninio ir ekologinio pobūdžio situacijų sukeltiems padariniams pašalinti gali prireikti ypatingos skubos ir tarptautinių karinių pajėgų.

III. KARAS IR JO PRIEŽASTYS

7. Konflikto lygiai

2 pav. Konflikto lygiai

Skirtingi konflikto lygiai reikalauja adekvataus karinės jėgos naudojimo, sprendžiant susidariusią situaciją. Konflikto lygis nėra fiksuotas (tiksliai taika ar krizė). Bet kuris interesų nesutapimas potencialiai gali sukelti nuo visiško šalių bendradarbiavimo iki konfrontacijos atvejus. Toks santykių pa-aštrėjimas sukelia krizes. Toliau vystantis konfliktui, pasiekiamą karinės jėgos panaudojimo konfliktui spręsti stadija – karinis konfliktas. Siektina visų konfliktų pabaiga yra taika. Nustačius konflikto esamą lygį ir jo judėjimo kryptį, galima priimti sprendimus, leidžiančius valdyti situaciją ir neleisti kilti karui ar tinkamai jam pasiruošti.

8. Karo samprata

” Karas – prievartos aktas, turintis tikslą priversti priešininką vykdyti mūsų valią “

Karlas von Klauzevicus

Karas – tai konfliktas, kuriame siekiama politinių tikslų ir ginčijami klausimai sprendžiami naudojant jėgą ir prievartą. Tai kraštutinis ginkluoto konflikto pasireiškimas. Kiekvieną karą lydi konflikto apibūdinimas: nuolatinė trintis, nepastovumas ir chaosas, prievarta ir pavojai, stresas.

9. Karo tipai

Kariniai konfliktai skirstomi pagal šiuos pagrindinius kriterijus: konflikto dalyviai, karo veiksmų mastas, naudojama ginkluotė, vyraujančių veiksmų pobūdis, kilimo priežastys, vyraujančių veiksmų vieta (erdvė).

9.1. Pagal konflikto dalyvius:

9.1.1. valstybių kariniai konfliktai;

9.1.2. valstybės vidaus kariniai konfliktai;

9.1.3. valstybių ir nevalstybinių grupių kariniai konfliktai.

9.2. Pagal karo veiksmų mastą:

9.2.1. globaliniai;

9.2.2. regioniniai;

9.2.3. lokaliniai (vietiniai).

9.3. Pagal naudojamą ginkluotę:

9.3.1. konvenciniai;

9.3.2. nekonvenciniai.

9.4. Pagal vyraujančių karo veiksmų pobūdį:

9.4.1. puolamieji;

9.4.2. gynybiniai;

9.4.3. prevenciniai.

9.5. Pagal kilimo priežastis:

9.5.1. teritoriniai;

9.5.2. religiniai;

9.5.3. ideologiniai;

9.5.4. ekonominiai.

9.6. Pagal vyraujančių karo veiksmų erdvę:

9.6.1. sausumos;

9.6.2. jūrų;

9.6.3. oro (kosmoso);

9.6.4. informacinės erdvės;

9.6.5. kibernetiniai.

10. Karų priešastys

Kariniai konfliktai kyla tuomet, kai dialogo šalims nepasiseka išspręsti problemų panaudojant kitus valstybių galios elementus: diplomatinius, ekonominius, informacinius. Pagrindinės nesutarimų, sukėlusių karinį konfliktą, priešastys skirstomos į politines, socialines, ekonomines, istorines, kultūrinės, demografinės, religines ir etnines. Karo priešastys yra svarbios karo eiga, nes lemia labai skirtingų pajėgumų naudojimą ir skirtingą karo veiksmų mastą, tikslus ir intensyvumą.

10.1. Politinės. Šalių ideologiniai skirtumai, skelbiamų geopolitinių interesų neatitikimas, valstybių teritoriniai ginčai, skirtingi valstybių susitarimai ar įsipareigojimai, šalių politinės valdžios struktūrų bendradarbiavimo teisinio mechanizmo nebuvimas arba rėmimasis sudėtinga nacionaline valstybine santvarka (vyrauja etninės grupės ir nacionalinės mažumos).

10.2. Socialinės ekonominės. Nevienodas ekonomikos išsivystymo lygis teritorijose ir regionuose, netolygus rinkų ir išteklių paskirstymas.

10.3. Istorinės. Valstybės vaidmens istorijos procese vertinimas, „istorinių priešų“ buvimas, valstybės istorinis statusas (metropolija, kolonija, neutrali), valstybės kūrimosi raida (valstybingumo buvimas ar nebuvimas).

10.4. Kultūrinės. Tautinių jausmų ir saviraiškos užgniaužimas, nacionalinės kultūrinės autonomijos nebuvimas, politinių ir ekonominių teisių varžymas kultūriniu ar nacionaliniu pagrindu.

10.5. Demografinės. Valstybės gyventojų skaičiaus pokytis, etninių grupių dydžio pokytis valstybėje ar regione, perteklinis teritorijų apgyvendinimas, etninės integracijos ar asimiliacijos būklė, gyventojų migracija.

10.6. Religinės. Religijų atsiradimas, raida ir statusas (vieta) valstybėje ar regione, religijų įtaka valstybių ar regionų politiniams teisiniams institutams, skirtingos religijų ideologijos.

10.7. Etninės. Šios priežastys apima nesutarimus tarp vienos ar atskirų kelių valstybių etninių grupių.

11. Pagrindiniai šiuolaikinio karo ypatumai

Dabar vykstantys karai ir ginkluoti konfliktai yra labai įvairūs dėl kovojančių šalių vykdomų veiksmų, moralinių nuostatų, technologinių ar techninių priemonių naudojimo ir psichologinių faktorių (nežinia, baimė). Toliau išvardyti šiuolaikinių karų ir konfliktų ypatumai tikėtini artimojoje ateityje.

11.1. Gali būti koaliciniai ir galintys įtraukti naujus dalyvius (valstybes ar nevalstybines grupes).

11.2. Pasižymi didesne ginkluotos kovos eskalavimo ir išplitimo į kaimyninius regionus tikimybe, sustiprėjusiu poveikiu regionui ar net pasauliniu mastu, naudojamų priemonių (ginklų sistemų ir karinės technikos) masto ir spektro išplėtimu (įskaitant ir masinio naikinimo ginklus).

11.3. Naudoja jungtines pajėgas (t. y. sujungia dviejų ir daugiau kariuomenės pajėgų rūšių karinių vienetų veikimą erdvėje ir tuo pačiu laiku), yra orientuoti į tikslo pasiekimą, bet ne į priešininko karinių pajėgų sunaikinimą, yra mobilūs ir teikia pirmenybę jungtinių pajėgų manevrui.

11.4. Naudoja tradicines ir netradicines karo veiksmų formas ir būdus (simetrinius ir asimetrinius).

11.5. Informacinė erdvė aktyviai ir operatyviai išnaudojama abiejų konfliktuojančių pusių konfliktui nušviesti ir pasaulio opinijai pakreipti sau naudinga linkme. Taktinės detalės, būdingos karo aplinkai, tačiau šokiruojančios civilinę visuomenę, lengvai patenka į informacinę erdvę ir sukelia strategines pasekmes.

11.6. Dėl greitai besikeičiančių kariavimo sąlygų, nepaisant sparčių ryšių technologijų vystymosi, išlieka situacijos neapibrėžtumas („karo rūkas“). Informacijos rinkimo ir perdavimo priemonių gausa taip pat gali prisidėti prie „karo rūko“ susidarymo.

Todėl vado operacinius poreikius tenkinančiai informacijai identifikuoti, rinkti, skirstyti, taip pat jos analizei skirtinas ypatingas dėmesys.

11.7. Visi tiesiogiai dalyvaujantys kare (kariai ir civiliai gyventojai) patiria psichologinį spaudimą, o tai jiems sukelia nerimą ir baimę.

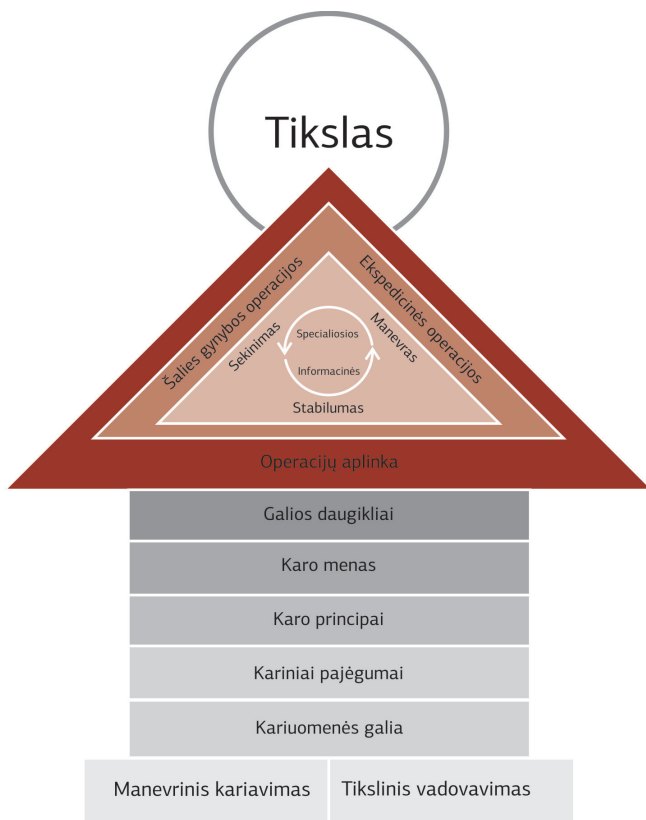

IV. KARINĖ GALIA

Lietuvos kariuomenės kūrimas prasideda nuo supratimo apie karinę galią.

Karinė galia yra kariuomenės, kaip vienytytės jėgos, gebėjimas kariauti ir pasiekti nustatytą rezultatą, t. y. įvykdyti politinės vadovybės skirtas užduotis.

Karinę galią sudaro kariuomenės galia, lanksčiai ir pragmatiškai naudojama taikant karo principus ir operacinio planavimo priemones. Karinė galia apibrėžia vieną iš valstybės galios priemonių – karines priemones.

3 pav. Karinės galios kūrimo ir panaudojimo principai

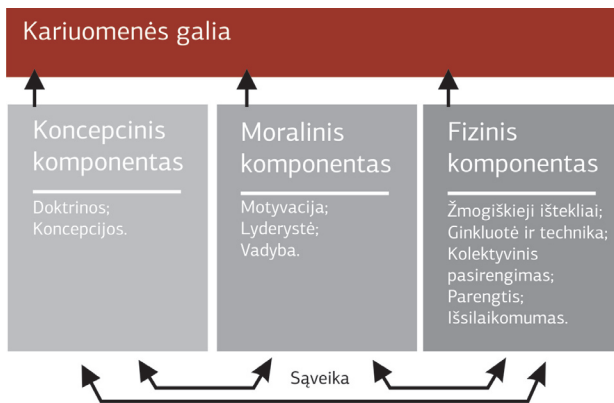
---

12. Kariuomenės galia

Kariuomenės galios sąvoka vartojama strateginiu lygmeniu.

12.1. Kariuomenės galią sudaro trys pagrindiniai komponentai: koncepcinis, moralinis ir fizinis (4 pav.). Šie komponentai tarpusavyje glaudžiai susiję ir tik bendra jų visuma sukuria kariuomenės galią. Pvz., norint padidinti kariuomenės rezervą, būtina ne tik daugiau valstybės piliečių įtraukti į rezervo vienetus ir aprūpinti juos ginkluote (fizinis komponentas), bet būtina parengti to rezervo surinkimo, rengimo ir panaudojimo koncepcijas, doktrinas (koncepcinis komponentas) ir skirti nemažus išteklius sudarant tokią aplinką (moralinis komponentas), kuri užtikrintų karių atėjimą į kariuomenę tada, kai rezervas reikalingas. Šiame pavyzdyje moraliniam komponentui būtų skiriamas didžiausias dėmesys, nes be jo rezervas, kuomet būtų reikalingas, paprasčiausiai nesusirinktų.

---

4 pav. Kariuomenės galią sudarantys komponentai ir jų tarpusavio ryšiai

12.2. Kuriant kariuomenės galią būtina atsižvelgti ne tik į ją sudarančių komponentų vystymą, bet ir į bendrą aplinką:

12.2.1. susidariusią situaciją. Situaciją, kurioje bus naudojama kariuomenės galia. Perspektyviniai kariuomenės panaudojimo (gynybos planavimo (angl. *Defence planning*)) scenarijai, kurių analize vadovaujantis kuriami ilgalaikio kariuomenės vystymo planai, padeda toli į ateitį numatyti galimus politinius, karinius, ekonominius ir panaudojimo apribojimų aspektus;

12.2.2. aplinką. Būsima panaudojimo aplinka daro įtaką ne tik vadui pasirenkant galimus kariavimo variantus, bet ir operacijos tematiką ir pajėgas, kurios bus efektyvios siekiant tos operacijos tikslų;

12.2.3. priešininkus. Priešininko įvertinimas ir poveikis jo silpnosioms vietoms tinkamu laiku ir tinkamoje vietoje, išlaikant iniciatyvą, nulemia būsimos operacijos sėkmę;

12.2.4. sąjungininkus, partnerius ir kitas organizacijas. Dalyvaujant kariniuose veiksmuose kartu su kitų valstybių kariuomenėmis ir nekarinėmis organizacijomis atsižvelgiama į suderinamumo, kultūros ir procedūrinius ypatumus. Bendradarbiavimas politiniu, kariniu ir ekonominiu lygmeniu yra visapusio požiūrio (angl. *Comprehensive Approach*) dalis ir sustiprina bendro tikslo siekimą;

12.2.5. kultūrą ir istoriją. Šių dviejų dalių analizė ir išvadų įtraukimas į planavimo procesą nulemia efektyvesnę kariuomenės galios panaudojimą ir trokštamo rezultato pasiekimą.

„ Vienintelis dalykas, blogesnis už kariavimą kartu su sąjungininkais, yra kariavimas be jų. “

Seras Vinstonas Čerčilis, 1945

Ateityje kariuomenė susidurs su šiuo metu dar nežinomais iššūkiais, todėl gebėjimas greitai prisitaikyti prie naujos situacijos turi būti vertinamas visuose komponentuose.

12.3. Konceptinio komponento pagrindas yra mąstymas ir naujų idėjų generavimas kuriant, rengiant ir panaudojant kariuomenę.

Komponentas apima karo principus, koncepcijas, doktrinas, statutus, doktrininės literatūros hierarchiją (1 priedas), karinę mokomąją literatūrą ir kitus dokumentus, reglamentuojančius kariuomenės kūrimą ir panaudojimą. Čia vyksta patirties įgijimo, jos pritaikymo ir vizijų apie ateities kariavimą procesų sujungimas.

Karo principai nusako bendruosius kariuomenės, jos visų lygmenų vadų ir vienetų veikimo operacinėje aplinkoje principus, t. y. nustato bendrą karinę kalbą ir vienodą aplinkos vertinimą visoje kariuomenėje ir visose situacijose.

Koncepcijos ir doktrinos yra kariuomenės kariavimo filosofijos išraiška. Šie

dokumentai nustato karybos gaires ir principus, kuriais remiantis rengiami visi kiti leidiniai. Visi doktrininiai dokumentai nuolat naudojami ir peržiūrimi kaip numatyta doktriniame cikle (3 priedas), kurio varomoji jėga yra patirties įgijimo procesas.

Norint pasiekti nustatytus reikalavimus kariuomenei ir palaikyti šiuolaikinį technologinį kariuomenės lygį, vystoma šio komponento veikla, įtraukianti akademinę visuomenę, analizuojanti užsienio karybą, jos naujoves ir bandymus. Šis procesas sudaro sąlygas kokybiškai naujiems kariniams pajėgumams kurti arba esamiems modernizuoti.

12.4. Moralinis komponentas apima karių pasiryžimą pasiaukoti aukščiausiam tikslui. Šis komponentas – Lietuvos kariuomenės moralinis veidas: ver-

Lietuvos ginkluota rezistencija 1944-1953

KALNIŠKIŲ MŪŠIS

Jonas Neifalta-Lakūnas
1910 m.–1945 m.

1945 m. gegužės 16 d. Lazdijų raj. Kalniškių miške įvyko mūšis tarp Lietuvos ulonų puskarininkio Jono Neifaltos-Lakūno vadovaujamų 60–80 kovotojų būrio prieš I Pabaltijo fronto NKVD kariuomenės 220-ąjį Kutuzovo ordino pulką. Po įnirtingo susirėmimo žuvo 42 lietuviai kovotojai ir buvo nukauta apie 400 sovietų karių.

Lietuvos gynėjai kovėsi taip pasiaukojančiai, kad net okupantų kariai pripažino jų didvyriškumą ir moralės tvirtumą. Alytaus apskr. NKVD viršininkas plk. Lisovskis pranešime NKVD komisarui Bartašiūnui rašė: „Jie /.../ su ginklu rankose kovojo už laisvą, nepriklausomą Lietuvą. Nepaisant to, kad artėjo paskutinės gyvenimo minutės, nei vienas /.../ nemetė kovos lauko, kovojo iki sunaikinimo“.

Lietuvos gynėjas atsiminimuose rašė: „Tai buvo tikras pragaras. Ugnis liete liejosi į kalną, bet mes, nors iš visų keturių pusių apsupti, nepabūgome. Mes skynėme jų šimtus, ir, nors liejosi enkavedistų banga po bangos į kalno aukštumą, bet mes juos nutildėme taikliais šūviais“

tybės ir etikos normos, darančios šią kariuomenę išskirtinę.

Pirma – motyvacija. Ji apima asmeninį įsipareigojimą ginti savo Tėvynę, savo paskirties supratimą ir priklausymo grupei jausmą. Aukštai motyvuota kariuomenė yra neparankus priešininkas. Galimybė apginti savo vieneto draugus, sau artimus žmones ir visą savo šalį motyvuoja kiekvieną Lietuvos karį, o toks karys neparankus jokiam priešininkui.

Antra – lyderystė. Tai vado sugebėjimas užtikrinti, kad pavaldiniai suprastų jo sumanymus, įvykdytų nustatytus uždavinius ir sektų jį mūšyje. Lyderystė yra labai svarbi užtikrinant karių motyvaciją ir moralę visuose lygmenyse. Kiekvieno lygmens vadas turi suvokti ne tik jam nustatytą atsakomybę, bet ir galimus jo veiksmų padarinius apskritai, taip pat ir aplinkos įtaką savo kariams. Atsižvelgiant į karo sumaištį, kiekvienas karys kovos lauke gali pasielgti nenuspėjamai, todėl vado vaidmuo valdant situaciją yra išskirtinai svarbus.

Trečia – vadyba. Ji apima sugebėjimą optimaliai panaudoti vadui skirtus išteklius. Šis komponentas susijęs su pastangų racionalumo ir išsilaikymo karo principais.

Moralinis komponentas glaudžiai susijęs su fiziniu, t. y. karių gebėjimas efektyviai panaudoti turimą ginkluotę ir techniką priklauso nuo drausmės, tarpusavio pasitikėjimo ir bendrų tikslų supratimo, o tai įmanoma tik esant geram vadovavimui.

12.5. Fizinis komponentas apima karinį ir civilinį kariuomenės personalą, jo komplektavimą ir rengimą, ginkluotę ir techniką, sugebėjimą išsilaikyti operacijose, karinio rengimo sistemą, kovinę parengtį, t. y. šis komponentas sukuria ir palaiko materialines sistemas ir priemones kovai.

Personalas. Lietuvos kariuomenės pagrindas – motyvuotas ir gerai parengtas personalas. Kariniai vienetai bus efektyvūs tik turint aukštos kvalifikacijos specialistus, gebančius valdyti modernią techniką, ją sumaniai ir išradingai panaudoti. Kariuomenės personalas susideda iš reguliariųjų vienetų karių, visų rūšių rezervo karių ir civilių. Kariai ir kariniai vienetai rengiami vadovaujantis sisteminiu požiūriu į karinį rengimą, t. y. jis vykdomas cikliška keturiais etapais: atliekant užduoties analizę, vykdant planavimą, vykdant patį mokymo ir rengimo procesą, ir įvertinant pasiektus rezultatus. Priimti kariai iš pradžių individualiai mokomi baziųjų įgūdžių, vėliau jie rengiami

veikti kaip komanda, t. y. vykdomas kolektyvinis rengimas. Personalui rengti naudojamos modernios techninės mokymo sistemos ir kovinės pratybos lauko sąlygomis. Naudojant bet kurį mokymo būdą siekiama sudaryti sąlygas, artimas toms, kurias karys gali patirti mūšio lauke.

Kolektyvinis rengimas. Karinių vienetų bendradarbiavimas ir pasitikėjimas yra pasiekiamas bendru vienetų rengimu ir dalyvavimu bendruose kariniuose veiksmuose. Atsižvelgiant į laiką ir finansinius išteklius, pajėgos rengia pavaldžius vienetus vadovaudamosi jungtinumo ir daugianacionalumo principais. Vadai turi būti parengti ir skiriami pagal planuojamas operacijas ir skiriamų pajėgų dydį.

Ginkluotė (angl. Equipment). Tinkama ir šiuolaikiška ginkluotė ir technika, orientuota į konkrečių tikslų mūšio lauke pasiekimą, sudaro sąlygas efektyviai naudoti kariuomenės galią.

Išsilaikomumas. Tai yra efektyvus kariuomenės galios panaudojimo numatomoms užduotims atlikti garantas ir priklauso nuo įrangos, atsargų, infrastruktūros, personalo, pajėgų struktūros, parengties ir informacijos valdymo tarpusavio suderinamumo. Visų šių sistemų gyvybingumas ir veiksmingumas turi būti nenutrūkstamai palaikomi tiek taikos, tiek karo metu. Tai garantuoja mūšio aprūpinimo sistemą, kuri turi sujungti strateginius išteklius ir gebėjimus su operaciniais kariniais vienetais, vykdančiais operacijas Lietuvoje ar už jos ribų. Logistinis aprūpinimas sudaro sąlygas didesniai operacijų tempui, nepakankamas – riboja kariuomenės galią.

Parengtis. Kariuomenės parengties lygis yra pagrindinis kriterijus, pagal kurį vertinamas kariuomenės pasirengimas įvykdyti jai valstybės keliamas užduotis. Nustatomi įvairūs kariuomenės vienetų parengties lygiai. Tai priklauso nuo karinio vieneto paskirties ir numatomų užduočių. Atsižvelgiant į tai, karinio vieneto parengtis gali kisti, tačiau visų kariuomenės vienetų personalo, įrangos ir kolektyvinio rengimo parametrai turi atitikti jiems tuo metu nustatytą parengties lygį.

Į fizinį elementą gali būti įtraukti ir civiliai rangovai. Tai civiliniai komerciniai paslaugų tiekėjai, vykduantys kariuomenei paramos ir aprūpinimo funkcijas ir padedantys kariuomenei efektyviau vykdyti jos užduotis. Civiliniai rangovai paprastai samdomi institucinės paramos srityje. Gali būti plačiai naudojami operacijose už Lietuvos ribų ir padėti spęsti aprūpinimo problemas Lietuvoje taikos metu.

13. Karinių pajėgumų kūrimas

Karinis pajėgumas (angl. *Capability*) – gebėjimas veikti ir pasiekti norimą rezultatą (tikslą). Karinių pajėgumų sąvoka vartojama kariniu-strateginiu lygmeniu. Pajėgumai skirstomi į operacinius ir institucinius.

Operaciniai pajėgumai sudaro kariuomenės galios branduolį ir skirti nustatytoms užduotims vykdyti. Institucinių pajėgumų paskirtis yra sudaryti operacinių pajėgumų sukūrimo, vystymo ir palaikymo taikos metu sąlygas.

Kariniai pajėgumai ir kariuomenės galia yra du skirtingi požiūriai į kariuomenę. Kariuomenės galia kariuomenę nagrinėja kaip visumą – vieną nedalomą jėgą, o kariniais pajėgumais yra planuojama ir vertinama, kaip vystomos atskiros funkcinės kariuomenės sritys, pvz., žvalgyba, logistika.

Kiekvieną karinį pajėgumą sudaro keletas arba visos esminės pajėgumo dalys (toliau – EPD): doktrina, organizacija, rengimas, sistemos, aprūpinimas, personalas, lyderystė, infrastruktūra. EPD yra pagrindinis ilgalaikio pajėgumų planavimo įrankis, skirtas pajėgumui įvertinti, ir strategijai, reikalingai konkrečiam pajėgumui sukurti, numatyti. Kiekvieno planavimo ciklo metu daroma detali visų naujai kuriamų ar iš esmės modernizuojamų pajėgumų minėtų dalių analizė.

V.KARYBA

Salaspilio mūšis

Vienas iš žymiausių Lietuvos mūšių karuose su švedais XVI–XVIII amžiuje buvo Salaspilio (Kirchholmo) mūšis.

Mūšis vyko 1605 m. rugsėjo 27 d. netoli Rygos, prie Dauguvos upės. Šiame mūšyje LDK Lietuvos lauko etmono (vyriausiojo kariuomenės vado) ir Žemaitijos seniūno Jono Karolio Chodkevičiaus vadovaujami 3 500 lietuvių karių, tarp kurių buvo 300 Kuršo kunigaikštystės reitarių, sumušė 14 000 Švedijos karaliaus Karolio IX karių. Žuvusiųjų švedų skaičius siekė iki 9 000.

Chodkevičiaus sumanumo dėka, buvo parinktos tinkamos pozicijos ir imitavus apgaulingą ataką, mūšis buvo pakreiptas lietuviams naudinga linkme. To pasekmė – sumušta tris kartus didesnė kariuomenė.

Lietuvos didysis etmonas
Jonas Karolis Chodkevičius
(1560 m.–1621 m.)

14. Karo principai (angl. *Principles of War*)

Ruošdamiesi karinėms operacijoms, vadas ir jo štabas turi įvertinti būsimą operaciją pagal pagrindinius karo principus. Šie principai nėra dogma ar pateikti svarbumo eile, tačiau jie būtini norint vienodai ir visapusiškai vertinti karo aplinką ir padeda pasirinkti optimalų veiksmų eigos variantą.

14.1. Tikslas (angl. *Objective*). Tai aiškiai suformuluotas tikslas, kuris nusako galutinį uždavinio (angl. *Mission*) rezultatą (angl. *End-state*). Tikslas turi būti visiems vienodai suprantamas ir siekiamas visų dalyvaujančių toje pačioje operacijoje.

14.2. Pastangų vieningumas (angl. *Unity of Effort*). Nustačius bendrus tikslus, operacijoje dalyvaujantys vadai turi suderinti ir suvienyti savo veiksmus taip, kad būtų užtikrintas galutinis operacijos rezultato (angl. *End-State*) pasiekimas.

14.3. Bendradarbiavimas (angl. *Co-operation*). Jungtinių ir daugianacionalinių operacijų sėkmė priklauso nuo siekio bendradarbiauti ir užtikrinti visų

veiksmų suderinamumą. Gera valia, bendro tikslo siekimas, aiškus atsakomybės pasiskirstymas, kitų kovinės galios ir apribojimų (angl. Limitation) supratimas yra pagrindiniai bendradarbiavimo elementai.

14.4. Išsilaikymas (angl. *Sustainment*). Tai visi reikalingi administraciniai ir logistiniai susitarimai ir veiksmai, užtikrinantys paramą operaciniams vienetams ir operacinio plano įgyvendinimą. Administracinės ir logistinės priemonės turi būti sudėtinės operacijos plano dalys ir turėti planavimo liniją.

14.5. Pajėgų sutelkimas (angl. *Concentration of Force*). Norint pasiekti lemiamą operacijos persilaužimą, kovinė galia turi būti sutelkta lemiamu laiku ir orientuota į silpniausią priešininko grandį.

14.6. Pastangų racionalumas (angl. *Economy of Effort*). Paprastai skiriamų išteklių visada trūksta. Todėl vadas, siekdamas racionaliai naudoti turimus išteklius, skiria juos ten, kur tikimasi pasiekti pagrindinių tikslų, žemesnio prioriteto tikslams skirdamas mažiau dėmesio.

14.7. Lankstumas (angl. *Flexibility*). Planai turi būti pakankamai lankstūs, kad suteiktų vadams veiksmų laisvę siekti galutinių tikslų, reaguojant į besikeičiančią situaciją. Tam reikia aukštesniojo vado veiksmų sumanymo, lankstaus mąstymo, greito sprendimo priėmimo proceso, aiškios vadovavimo ir valdymo struktūros.

14.8. Inicatyva (angl. *Initiative*) - tai gebėjimas atpažinti ir suvokti pasiūlytą galimybes (geras progas) ir gebėjimas jas tinkamai išnaudoti įgyvendinant aukštesniojo vado sumanymą. Ją galima išugdyti ir skatinti. Siekiant užtikrinti karių iniciatyvą, būtina sukurti tokią atmosferą, kad vadas, turėdamas iniciatyvos laisvę veikti, pats skatintų jam pavaldžius vadus veikti iniciatyviai. Vadai turi naudotis iniciatyvos teise nebijodami dėl galimų pasekmių nesėkmės atveju. Tai užtikrina nuolatinis personalo ugdymas, karybos kultūra ir tradicijos. Vadas turi plačiai mąstyti, prisiimti atsakomybę ir siekti laimėti, o ne tik bandyti išvengti pralaimėjimo. Siekimas laimėti ir iniciatyvos demonstravimas yra neatskiriami dalykai.

14.9. Moralės palaikymas (angl. *Maintenance of Morale*). Karinė moralė – tai proto būseną, paveikta politinių ir karinių vadų, skleidžiant bendrumo, naudingumo ir tarpusavio supratimo jausmą. Joks puikus planas ar doktrina neįgyvendinama be aukštos moralės. Aukšta moralė leidžia įvykdyti užduotis esant ekstremalioms sąlygoms ir apsiginti nuo priešininkų provokacijų.

Moralė keliama pasiekiant pratybų tikslų, laimint kovinius veiksmus. Vienodų standartų ir motyvacijos priemonių taikymas visoje vadovavimo ir valdymo grandinėje yra moralės palaikymo pagrindas.

14.10. Netikėtumas (angl. *Surprise*). Netikėtumas pasiekiamas tuomet, kai priešininkas užpuolamas jam nepasiruošus ir nelaukiant. Netikėtumo pasekmės yra šokas (angl. *Shock*) ir sumaištis (angl. *Confusion*). Tai būsenos, kurias kariuomenė turi nuolat stengtis kelti priešininkui. Netikėtumas sukuria psichologinį pranašumą. Jis pasiekiamas įvykdžius manevrą (angl. *Manoeuvre*), panaudojus naujas technologijas ar bet kokią veiksmą, nežinomą priešininkui. Netikėtumas gali įvykti ir atsitiktinai, neplanuotomis aplinkybėmis. Jis yra trumpalaikis, todėl jo pasekmės turi būti išnaudojamos greitai ir agresyviai. Vadai taip pat turi būti pasiruošę priešininko ruošiamiems netikėtumams, siekiant užtikrinti veiksmų laisvę numatomi atsarginiai planai.

14.11. Saugumas (angl. *Security*). Vykdamas operacijas siekiama apsaugoti personalą, ginkluotę ir techniką, informaciją ir savąją infrastruktūrą nuo priešininko poveikio. Saugumo užtikrinimo lygis visada balansuoja tarp galimų nuostolių patyrimo ir nustatytų užduočių įvykdymo.

14.12. Paprastumas (angl. *Simplicity*). Planai ir įsakymai turi būti rengiami taip, kad būtų tikslūs, aiškūs ir suprantami. Tai sumažins nesusipratimų ir sumaišties tikimybę.

---

15. Manevrinis kariavimas (angl. *Manoeuvrist approach*)

Manevrinis kariavimas yra pamatinis Lietuvos kariuomenės karybos principas.

15.1. Manevrinio kariavimo principas suprantamas kaip savųjų stiprybių panaudojimas prieš nustatytas priešininko silpnybes. Manevrinis kariavimas neturi būti painiojamas su Manevro operacijų grupe (10 pav.). Manevrinio kariavimo principas orientuotas į netiesioginius kariavimo būdus ir priemones, daugiausia dėmesio kreipiant į priešininko koncepcinį ir moralinį komponentą.

Šiuo požiūriu sujungtos savosios stiprybės tinkamu metu, išlaikant operacijos tempą, panaudojamos prieš priešininko silpnybes, taip priešininkui sukeliant netikėtumą ir šoką.

Manevrinio kariavimo principas – pajėgų perkėlimas, netikėtumo panaudojimas, klaidinimas (angl. *Deception*) ir gebėjimas veikti greičiau, nei priešininkas.

Oršos mūšis

Lietuvos didysis etmonas
Konstantinas Ostrogiškis
(apie 1460 m.–1530 m.)

1512 metais Maskvos didysis kunigaikštis Vasilijus III pradėjo karą su Lietuva.

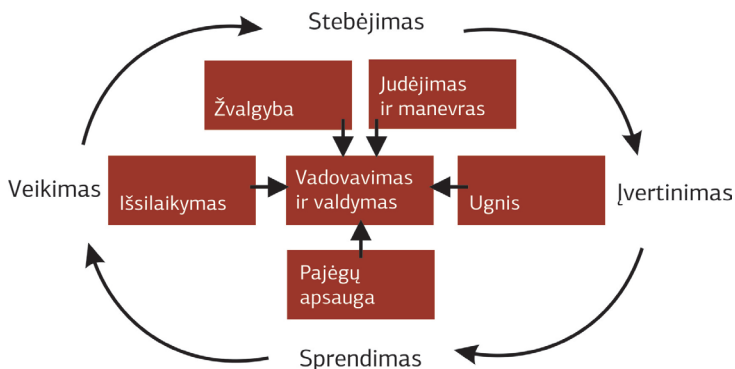
1514 m. liepos 30 d. Rusija užėmė Smolenską. Tolimesnį kelią į Lietuvą saugojo Oršos pilis, kurios link Maskva pasiuntė 80 tūkstančių karių, vadovaujamą Michailo Bulgakovo-Golicos ir Ivano Čeliadnino.

Žygimantas Senasis, LDK valdovas ir Lenkijos karalius, sutelkė virš 30 tūkstančių jungtinę Lietuvos ir Lenkijos kariuomenę ir 3 tūkstančius samdytų pėstininkų. Su 4–5 tūkstančiais karių Žygimantas pasiliko Borisove, o likusi daugiau kaip 30 tūkstančių kariuomenė, vadovaujama Lietuvos didžiojo etmono Konstantino Ostrogiškio, patraukė Oršos link.

Čia 1514 m. rugsėjo 8 d. įvyko lemiamas mūšis. Lietuvos ir Lenkijos kariai persikėlė per Dnieprą ir puolė Bulgakovo-Golicos vadovaujamą kariuomenę. Maskvos vadai nesutarė ir jų veiksmai buvo nekoordinuoti. Galiausiai prieš rikiuotą Konstantiną Ostrogiškį suardė, panaudodamas apgaulingo atsitraukimo manevrą. Rusai patikėję tariamu lietuvių atsitraukimu puolė juos persekioti, ir buvo įvilioni į užmaskuotus artilerijos ugnies maišus. Rusai buvo visiškai sunaikinti, žuvo apie 30 tūkstančių karių. Rusų kariuomenės vadai, 1500 bajorų ir karių pateko į nelaisvę. Vasilijus III atmetė pasiūlymą belaisvius išpirkti, pareiškęs, kad laiko juos mirusiais.

Parengta pagal A. Šapoka „Lietuvos istorija“

kas gali reaguoti, t. y. „įsiskverbti“ į priešininko sprendimo priėmimo procesą ir vienu žingsniu lenkti jo veiksmus. Sprendimų priėmimo procesas susijęs su mūšio funkcijomis (angl. *Warfighting functions*) (5 pav.).

5 pav. Sprendimų priėmimo ciklas ir mūšio funkcijos

15.2. Apibendrinant galima pasakyti, kad manevrinio kariavimo esmė yra neproporcingai didelių nuostolių priešininkui padarymas, palyginti su savais panaudotais ištekliais, kai su mažomis pajėgomis ar mažiausiais nuostoliais yra pasiekama pergalė.

15.3. Manevrinis kariavimas glaudžiai susijęs su jungtinumo principu. Jungtinumas suteikia galimybę vadui panaudoti visą kovinę galią, o tai leidžia pasirinkti konkrečiai situacijai tinkamiausias užduoties įvykdymo priemones (ginkluotę, manevrą, kurių priešas nesitiki).

16. Tikslinis vadovavimas (angl. *Mission command*)

Tikslinis vadovavimas yra pamatinis Lietuvos kariuomenės karybos principas.

Tikslinis vadovavimas – tai lankstus, pragmatiškas ir decentralizuotas užduoties vykdymas, vadovaujantis aiškiai suformuluotu ir suprastu aukštesniojo vado sumanymu.

16.1. Vadovavimas (angl. *Command*) yra įtakos darymas individams ar jų grupėms per nustatytą valdymo sistemą, nustatant jiems tikslą, skiriant užduotis ir išteklius. Istoriskai susiklostė dvi pagrindinės vadovavimo koncepcijos: detalusis vadovavimas (angl. *Detailed Command*) ir tikslinis vadovavimas (angl. *Mission Command*):

16.1.1 detaliuoju vadovavimu siekiama centralizuoti informacijos valdymą ir sprendimo priėmimą. Šis vadovavimas reikalauja labai aukšto koordinavimo

planuojant, o vykdant kovinius veiksmus – tikslaus vykdymo. Pasikeitus situacijai, pavaldiniai turi gauti aiškius ir tikslus aukštesniojo vado nurodymus. Šiam vadovavimui dėl didelės informacijos kaitos reikalinga labai gerai išvystyta informacijos perdavimo sistema;

16.1.2. tikslinis vadovavimas grindžiamas tikslų nustatymu, bet ne tikslų pasiekimo būdų (kaip tai atlikti) įvardijimu. Pavaldiniai, esant tarpusavio pasitikėjimo atmosferai, žinodami vado sumanymą, išmanydami doktrinius principus, taip pat rodydami iniciatyvą gali geriausiai įvykdyti nurodytą užduotį. Ši vadovavimo koncepcija nereikalauja turėti išvystytos informacinės sistemos, gerai įveikia „karo rūko“ sukeltas problemas.

16.2. Dėl minėtų privalumų tikslinio vadovavimo koncepcija yra naudojama Lietuvos kariuomenėje. Tikslinis vadovavimas leidžia decentralizuoti vykdymą, suteikia iniciatyvos laisvę ir taip sudaromos sąlygos veikti neviršijant vado nustatytų asmeninės atsakomybės ribų. Tiksliniam vadovavimui būtini šie dalykai:

16.2.1. vado sumanymas, užduotys pavaldiniams, įvykdymo laikas ir bendras situacijos suvokimas (pagal vadovavimo lygmenis);

16.2.2. žemesniojo vado indėlis ir jo vieta vykdant aukštesniojo vado planą ir paaiškinimas, kodėl šios užduotys turi būti atliktos;

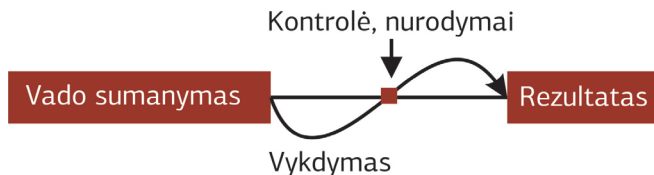
16.2.3. pavaldiniams skiriama pakankamai išteklių nurodytai užduočiai atlikti;

16.2.4. skiriama pakankama kontrolė, tačiau ji neturi varžyti pavaldinių iniciatyvos ir laisvės veikti – neturi peraugti į detalų vadovavimą;

16.2.5. pavaldiniai patys nusprendžia, kaip jie įvykdys skirtą užduotį.

16.3. Vadovavimas ir valdymas šiuolaikinėms operacijoms yra įgyvendinamas naudojant šiuolaikines ryšių priemones. Todėl vadas susiduria su dviem esminiais vadovavimo pavojais: visas valdymas grindžiamas tik ryšio priemonėmis ir antrasis – vadovavimas peržengia subordinaciją ir pereina į tiesioginį žemesniųjų lygmenų valdymą. Šiuos du pavojus galima panaikinti tik gerai suderinus vadovavimo ir valdymo sistemą, didelį dėmesį skiriant pavaldinių iniciatyvai ir atsakomybei.

6 pav. Uždavinio vykdymo schema, įgyvendinant tikslinio vadovavimo principą.

Atsakomybės ribos turi būti aiškiai apibrėžtos, turint galvoje, kad bet koks reikšmingas taktinis įvykis gali sukelti neigiamų pasekmių ne tik operaciniu, bet ir strateginiu lygmeniu. Todėl visų lygmenų vadai turi būti ugdomi asmeninės atsakomybės ir pasitikėjimo dvasia, nes susidarius aplinkybėms, kai nebus galimybės gauti nurodymus iš aukštesniosios vadovybės, žemesniojo lygmens vadai sprendimus turi gebėti priimti ir įgyvendinti patys.

16.4. Operacijų ir mūšių planų sudarymas yra labai svarbi vadovavimo ir valdymo dalis. Planai leidžia pavaldiniams suprasti, koks yra tikslas, kur, kada, kokias būdais ir kokiomis priemonėmis jis bus įgyvendinamas. Planas – tai detalus vado sumanymo įgyvendinimo aprašymas, kuriame nurodyta, kaip skirta užduotis bus įvykdyta naudojant jam skirtas priemones. Taip pat nurodomas pavaldinių vaidmuo įgyvendinant planą, jiems skiriami uždaviniai ir ištekliai. Operacijos ar mūšio planas yra pagrindas žemesniesiems vadams sudaryti savo planus.

Operacijos planas turi atsakyti į šiuos tris pagrindinius klausimus:

» Planai nėra svarbūs, tačiau planavimo procesas yra pats svarbiausias. «

Seras Vinstonas Čerčilis

16.4.1 tikslai (angl. *Ends*). Ar nustatyti operacijos tikslai aiškūs ir pagrįsti, ar jie duos laukiamą rezultatą?

16.4.2. būdai (angl. *Ways*). Kokiais būdais bus siekiama tikslų, koks vado sumanymas?

16.4.3. priemonės (angl. *Means*). Kokios priemonės bus naudojamos tikslams pasiekti?

Vadas, gavęs skirtą užduotį, pagal turimas užduoties vykdymo pajėgas ir jų

būklę turi įvertinti galimą rizikos lygį. Jis gali tikėtis gauti papildomų išteklių, jei jo sumanymas pagrindžia jų poreikį ir aukštesnysis vadas tokių išteklių turi.

16.5. Bet kurio lygmens vado vadovavimo stilius „uždeda“ žymę tiesiogiai pavaldiems vienetams ir pagal subordinaciją žemesniems kariniams vienetams. Todėl tvirtas ir aiškus vadovavimas sudaro sąlygas gerai veikiančiai vadovavimo ir valdymo sistemai, o tai užtikrina, kad užduotis bus sėkmingai įvykdyta. Vadas turi visada išlikti ramus, nežiūrint į susidariusios situacijos sudėtingumą. Jo užduoties tikslai neturi kisti pagal aplinkybes. Aplinkybes jis turi panaudoti savo tikslams pasiekti.

17. Vadovavimo principai

17.1. Vienvaldystė - vienam vadui suteikiami įgaliojimai vadovauti ir valdyti jo pavaldumui perduotų karinių vienetų veiksmus ir karinių priemonių naudojimą. Vienvaldystės principas reiškia, kad vadas pats rengia jam skirtų uždavinių įgyvendinimo sumanymą, skiria pavaldiniams uždavinius ir kontroliuoja, ar jie yra įgyvendinami. Vadas pasirenka uždavinio įvykdymo būdą ir asmeniškai atsako už priimtus sprendimus ir gauto uždavinio įvykdymą.

17.2. Centralizuotas planavimas ir decentralizuotas uždavinių vykdymas. Sąlygas taikyti šį principą sudaro tai, kad karo veiksmai organizuojami pagal aukštesniojo vado operacijos vykdymo sumanymą, ir tai, kad siekiant įgyvendinti vado ketinimą būtina suderinti visų dalyvaujančių operacijoje pajėgų pastangas. Vykdamas gautą uždavinį nustatomas tik aukštesniojo vado operacijos vykdymo sumanymas. Pavaldiniai skatinami demonstruoti sumanumą ieškodami būdų, kaip geriau įvykdyti uždavinį, gebėjimą savarankiškai veikti sudėtingoje operacinėje aplinkoje.

17.3. Situacijos žinojimas ir įvykių raidos numatymas. Situacijos žinojimas ir įvertinimas leidžia vadui suvokti susiklosčiusios situacijos esmę, užduoties svarbą, išsiaiškinti, kas trukdo atlikti uždavinį, laiku pašalinti nesklandumus ir priimti optimalų sprendimą. Įvykių raidos numatymas kompensuoja informacijos apie operacinę aplinką ir laiko stoką.

17.4. Tvirtumas ir ryžtas įgyvendinant sprendimus. Šiuolaikinių operacijų eiga yra sunkiai prognozuojama: praktika rodo, kad operacijos planas kinta po pirmo sąlyčio su priešu, todėl tarp pavaldinių gali kilti sumaištis. Sėkmės tikėtis galima tuo atveju, jeigu visi pavaldiniai žino bendrą vado operacijos

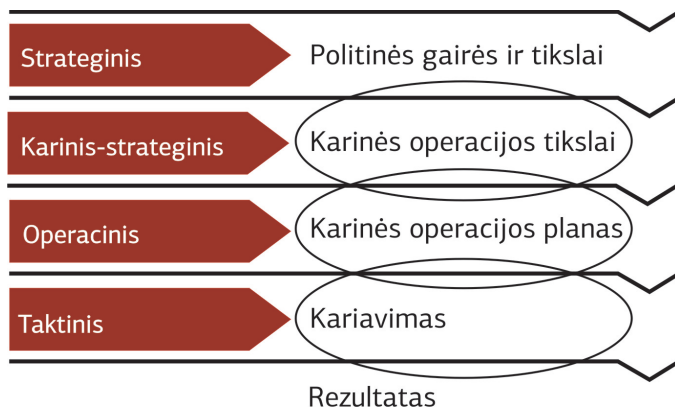
sumanyimą ir siekia sėkmingai baigti pradėtą operaciją (uždavinį), įvykdami aukštesniojo vado sumanyimą ir skirtą uždavinį. Šie veiksmai padeda sumažinti netikėtų priešų veiksmų įtaką įvykių eigai.

17.5. Aukštas valdymo grupių (štabų) personalo parengtumo (organizuotumo) ir kūrybingumo lygis. Valdymo grupės (štabai) veikia kaip vieninga komanda. Personalas gerai žino savo pareigas ir tiksliai jas vykdo. Užduočių ir funkcijų pasiskirstymas, bendradarbiavimas, kūrybingumas, drausmė, planavimo ir valdymo procedūrų išmanymas ir griežtas jų laikymasis užtikrina, kad vado sumanymas, įsakymai (nurodymai) bus tiksliai ir laiku perduoti pavaldiems kariniams vienetams.

Valdymo grupės (štabai) turi veikti kūrybiškai, siekdami, kur įmanoma, pateikti vadui nešabloninius situacijų sprendimo variantus.

18. Vadovavimo lygmenys (angl. *The Levels of Operations*)

Visos Lietuvos kariuomenės operacijos yra planuojamos ir vykdomos keturiais vadovavimo lygmenimis: strateginiu, kariniu-strateginiu, operaciniu ir taktiniu.

7 pav. Vadovavimo lygmenys

18.1. Politinis-strateginis lygmuo

Šiame lygmenyje suformuluojami politiniai tikslai, nustatomi konfliktuojančių šalių svorio centrai ir numatomi valstybės išteklių šioms tikslams įgyvendinti, ar tai būtų nacionalinės gynybos užduotys, ar tarptautinės operacijos. Lietuvos Respublikos Prezidentas, Valstybės gynimo taryba, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministras ir Lietuvos kariuomenės vadas priima strateginius sprendimus dėl valstybės karinės apsaugos, ginkluotos gynybos, karinių operacijų ir duoda užduotis ginkluotosioms pajėgoms atlikti gynybos ir kitas karines operacijas.

18.2. Karinis-strateginis lygmuo

18.2.1. Kariniam-strateginiam lygmeniui atstovauja kariuomenės vadas. Operacinio vadovavimo grandinėje Respublikos Prezidento ir krašto apsaugos ministro duotos užduotys įgyvendinamos kariuomenės vado įsakymais.

18.2.2. Rengiantis operacijai ir atsižvelgiant į strategines gaires operacijai, šiame lygmenyje:

18.2.2.1. įvertinamos karinės grėsmės;

18.2.2.2. nustatomi kariniai-strateginiai tikslai ir galutinis operacijos tikslas, pagal kurį bus vertinamas pasiektas operacijos rezultatas;

18.2.2.3. skiriami reikiami kariniai išteklių;

18.2.2.4. nustatomi karinės operacijos apribojimai;

18.2.2.5. skiriamos operacijos vykdymo pajėgos.

18.3. Operacinis lygmuo

Operacinis lygmuo skirtas karinėms operacijoms, skirtoms politiniams tikslams įgyvendinti, suplanuoti ir valdyti. Jis sujungia karinį-strateginį ir taktinį vadovavimo lygmenis. Operaciniu lygmeniu rengiamas operacijos planas t. y. detalizuojami operacijos tikslai, planuojami veiksmai, atsižvelgiant į numatytus strateginius tikslus, ir valdomi taktinių vienetų veiksmai.

18.4. Taktinis lygmuo

Taktiniame lygmenyje vyksta koordinuotas kariuomenės karinių vienetų kontaktas su priešininku. Taktiniu lygmeniu atliekami kariniai veiksmai (mūšiai) siekiant įvykdyti karines užduotis (angl. *Military tasks*) ir pasiekti karinius

tikslus (angl. *Military objectives*), numatytus operacijos plane.

Teoriškai siekiama kariavimo lygmenis atskirti. Tačiau dėl sudėtingų ir greitai besikeičiančių procesų linijos, skiriančios šiuos lygmenis, dažnai kinta atsižvelgiant į aplinkybes. Pvz., taktinio lygmens įvykis sukelia rezonansą strateginiame lygmenyje, ir taip daroma įtaka operaciniams ir strateginiams sprendimams.

Todėl šiuolaikinėje karo praktikoje kariavimo lygmenų ribos nėra griežtai atskirtos.

19. Karo menas

„Aukščiausia karo meno išraiška yra atakuoti priešo planus, žemesnė yra atakuoti jų sąjungininkus, dar žemesnė – atakuoti jų armijas ir žemiausia – atakuoti jų įtvirtintus miestus.“

Sun Tzu „Karo menas“

19.1. Karo menas – tai sumanus karinės galios naudojimas tikslams pasiekti. Tai yra atitinkamų karybos principų taikymas visuose vadovavimo lygmenyse. Jo esmė – sugebėti tarpusavyje derinti karo principus ir naudoti operacinio planavimo priemones (angl. *Operational Design*) taip, kad pavyktų pasiekti nustatytų tikslų. Įvertinti ir suvokti, kada, kur, koku tikslu ir kokios apimties kariuomenės galia turi būti naudojama, kad tai duotų optimalų rezultatą mažiausiomis sąnaudomis.

Planuodamas vadas turi atsižvelgti į konceptualius principus:

19.1.1 sinergija (angl. *Synergy*) – kūrybingas skirtų išteklių naudojimas, pvz., ugnies ir manevro suderinimas siekiant konkretaus efekto.

19.1.2. vienaikiškumas ir gylis (angl. *Simultaneity and Depth*). Veiksmai vykdomi vienu metu ir vykdomi nuo priešakinių priešo linijų į gilumą siekiant sukurti sau naudingas sąlygas. Priešininkui išsidėsčius nelinijiniu būdu, stengiamasi veikti visame operacijų rajone vienu metu, paveikiant ne vien priešininko kovinius vienetus, bet ir jo aprūpinimo, paramos vienetus ir infrastruktūrą, taip pat kitas sistemas (žr. *Sisteminis požiūris*, 47 psl.), egzistuojančias operacijos rajone;

19.1.3. vado laiko valdymas (angl. *Time Management*). Vadas turi atsitraukti nuo rutininių operacijos sprendimų ir surasti laiko naujoms grėsmėms ir naujiems sprendimo būdams numatyti.

19.2. Rengiantis kariniams veiksams reikia suprasti priešininką, jo sudėtį, išsidėstymą, stipriąsias ir silpnąsias puses (priešo įvertinimas), užtikrinti nuoseklų planavimo procesą ir parengti operacijos planą. Rengiant operacijos planą (angl. *Operation plan*) yra naudojamos šios operacinio planavimo priemonės:

19.2.1. rezultatas (angl. *End-State*) – tai nustatyta politinė ir/ar karinė būseną, turinti būti pasiekta sėkmingos operacijos pabaigoje;

19.2.2. svorio centras (angl. *Centre Of Gravity*) – tai charakteristika, galimybė ar vietovė, iš kurių valstybė, sąjungos, karinės pajėgos ar kitos grupuotės įgyja veiksmų laisvę, fizinę jėgą arba ryžtą kovoti;

19.2.3. lemiamas taškas (angl. *Decisive Point*) – tai taškas, iš kurio gali kilti grėsmė prieš ar saviesiems svorio centrums. Šie taškai gali būti susiję su laiku, erdve ar informacija ir jų operacijoje paprastai yra daugiau nei vadas gali jų paveikti. Todėl yra svarbu įvertinti riziką ir nustatyti prioritetus, kuriuos lemiamus taškus bus siekiama paveikti. Teisingai nustatyti ir paveikti lemiami taškai gali smarkiai priartinti lūžio tašką operacijoje. Tuo pat metu vadas turi nustatyti ir apsaugoti savo lemiamus taškus;

19.2.4. veiksmų linijos (angl. *Lines Of Operation*) – tai linijos, kurios sujungia kritinius taškus laike ir erdvėje, judant link svorio centro. Vadas šias linijas panaudoja kaip savo turimą kovinę galią nukreipdamas link siektino rezultato;

19.2.5. lūžio taškas (angl. *Culmination*) – tai taškas laike ir vietovėje, kai operacijos tikslas dar nėra pasiektas, bet oponuojančių karinių pajėgų jėgos susilygina. Lūžio tašką pasiekusioms puolančiosioms pajėgoms tęsti puolimą yra pavojinga, nes nepakanka jėgų sėkmingai jį užbaigti. Puolant svarbiausia yra pirmiausia pasiekti operacijos tikslą, o ne lūžio tašką. Gynyboje yra svarbu priešininkui sudaryti sąlygas pasiekti lūžio tašką, tokiu būdu neleidžiant jam pasiekti operacijos tikslo. Tuo pat metu turi būti stengiamasi išvengti lūžio taško gynyboje, kad savosios pajėgos būtų pasirėngusios tolesniems veiksams;

19.2.6. operacijos etapai (angl. *Sequencing*) – tai etapai, kurie skirti planuojamiems operacijos įvykiams sugrupuoti pagal bendrus požymius, pvz., tarpinis operacijos tikslas arba naudojamas operacinis metodas ir pan. Kiekvienas etapas turi aiškų tikslą. Atskiro etapo tikslas – sudaryti palankias sąlygas kitam etapui, kol paskutiniame operacijos etape pastangos sujungiamos

bendram operacijos tikslui pasiekti;

19.2.7. operacijos tempas (angl. *Tempo*) – tai karinių veiksmų greitis, kuriuo palaikoma iniciatyva. Siekiama lėtinti priešo veiksmus, kurti ir išnaudoti progas savo veiksmams greitinti;

19.2.8. operacijos pauzė (angl. *Operational pause*) – tai trumpalaikė operacijos pertrauka pasiekus taktinius ar operacijos tikslus ir pasiruošiant tolesniems veiksmams. Priešininkas irgi gali daryti operacines pauzes.

19.3. Svorio centras yra svarbiausia iš šių priemonių. Jis nustatomas analizuojant priešininką ir savo pajėgas politiniu-strateginiu, kariniu-strateginiu ir operaciniu lygmeniu. Tai svarbiausias kariaujančių šalių apibūdinimas (vieta, galia ar vietovė), kurį paveikus konflikto dalyvio noras ir galimybė tęsti karą bus panaikintas. Svorio centras nustatomas tiek priešininko, tiek savo pajėgoms. Vykdamt operaciją atakuojamas priešininko svorio centras ir siekiama apginti savąjį. Teisingai nustačius ir paveikus priešininko svorio centrą galima laimėti operaciją ar net karą.

Svorio centrai operaciniu lygmeniu gali sutapti su svorio centrais, nustatytais strateginiame lygmenyje, tačiau kiekviename lygmenyje gali būti tik vienas svorio centras.

19.4. Operacinio planavimo priemonių žinojimas, jų svarbos supratimas ir gebėjimas taikyti yra pagrindas įgyvendinant manevrinį kariavimą.

20. Galios daugikliai (angl. *Force multiplier*)

Galios daugikliai - tai principai, kuriuos pritaikius praktikoje, ir turint tuos pačius karinius pajėgumus pasiekama didesnė kovinė galia.

20.1. Pragmatizmas ir lankstus mąstymas

Manevrinis kariavimas reikalauja iš personalo ne tik žinių, įgytų pratybų ir mokymų metu, bet ir praktinių įgūdžių, įgytų realių situacijų metu. Tik patyrę, lankstaus proto ir prisitaikantys prie situacijos kariai gali pasiekti pergalę kovojant su priešininku. Šis principas pagrįstas suvokimu, kad dogmos karyboje nenaudojamos, o doktrininės tiesos yra tik principinės gairės, kurias yra svarbu išradingai pritaikyti.

Pragmatizmas ir lankstumas pirmiausia pasireiškia vykdant planavimą, kai vadas nenaudoja šabloninių sprendimų, o pasitelkęs situacijos suvokimą, vaizduotę ir naujas idėjas parengia planą, kurį sunku nuspėti priešininkui, ir

taip sudaromos sąlygos sėkmingam užduoties įgyvendinimui užtikrinti. Mąstymo lankstumas turi būti pritaikomas ne tik planuojant, bet ir įgyvendinant planą.

20.2. Jungtinumas

„ Atskiras kariavimas sausumoje, jūroje ir ore baigtas visiems laikams. Jei kada nors mes kariausime, mes kariausime visose aplinkose, visomis pajėgomis kaip viena sutelkta jėga. “

Dvaitas Eisenhoweris, 1958 m.

Jungtinumas - tai atskirų kariuomenės rūšių vystymas ir veikimas kartu, siekiant bendro tikslo. Jungtinumas remiasi daugiau požiūriu į jungtinį kariavimo būdą, o ne į techninį karinių sistemų bendrą panaudojimą.

Lietuvos kariuomenėje jungtinumas prasideda tada, kai vienoje operacijoje dalyvauja dviejų ir daugiau pajėgų rūšių vienetai, jie turi savo užduotis, tačiau visi turi bendrą operacijos tikslą, jiems vadovauja vienas operacinis vadas. Jungtinumas vadui leidžia iš jam skirtų pajėgų karinių vienetų pasirinkti vadui tinkamą šių vienetų derinį skirtai užduočiai įvykdyti.

Jungtinumas užtikrinamas vykdant bendrą ilgalaikį karinių pajėgumų planavimą, dėmesį skiriant ne atskirai pajėgų rūšiai, o pajėgumams, kurie geriausiai atitinka kariuomenei nustatytas užduotis. Tai užtikrina vienetų platformų, sistemų, ginkluotės ir technikos įdiegimą į kariuomenę, padeda išvengti dubliavimosi ir skaidriau nustatyti ir įgyvendinti vystymo prioritetus.

Jungtinumas ir tinklinės galimybės (angl. *Network Enabled Capabilities*) veikia vienas kitą: nesant jungtinumo, tinklinės galimybės negali būti visiškai išnaudojamos, kaip ir nesant bendro informacijos ir valdymo tinklo, jungtinumo principas nebus iki galo įgyvendintas, ypač operacijose.

20.3. Tinklinės galimybės (angl. NEC)

Tai nuolat besivystanti, sudėtinga sistema, susidedanti iš personalo, techninių priemonių, informacijos ir jos valdymo procedūrų, sujungta ryšio tinklais ir skirta sprendimo priėmimo procesui pagreitinoti ir išteklių valdymui optimizuoti.

Tinklinės galimybės – tai ne tik techninėmis priemonėmis sukurti tinklai, bet ir aiškios informacijos valdymo procedūros, kuriose svarbiausias yra žmogiškasis veiksnys.

Diegiant tinklines galimybes labai svarbu, kad reikiamas vartotojas gautų reikiamą informaciją. Todėl nuo principo „būtina žinoti“ turi būti pereita prie principo „pareiga dalintis“. Šiuos principus turi padėti užtikrinti ir techninės informacijos perdavimo priemonės.

Tinklinės galimybės leidžia ne tik operatyviau valdyti informaciją hierarchiniu keliu (iš strateginio lygmens į taktinį ir atgal), bet ir struktūros horizontaliąją liniją (horizontalusis ryšys), taip sudarant sąlygas vadui lengvai valdyti informaciją ir lanksčiai reaguoti į pokyčius.

Tačiau šios galimybės gali kelti tam tikrų pavojų. Pirmasis pavojus - didelis informacijos srautas apkrauna visų lygmenų štabus, o tai gali trukdyti efektyviai dirbti. Antrasis – techniniai sprendimai sudaro galimybes iš strateginio lygmens tiesiogiai valdyti taktinį, taip išbalansuojant hierarchinę vadovavimo ir valdymo grandinę. Trečiasis – pernelyg aukštas informacijos įslaptinimas riboja principo „būtina dalintis“ įgyvendinimą, o kartu ir tinklinių galimybių naudojimą. Teisingas informacijos poreikių nustatymas, tinkamas informacijos slaptumo kategorijos parinkimas, manevrinio kariavimo ir vadovavimo siekiant tikslo principų naudojimas sumažina šių pavojų tikimybę.

VI. KARINĖS OPERACIJOS

21. Karinių operacijų aplinkos rajonai

Karinių operacijų aplinka - tai teritorija ir ją supanti erdvė, kurioje vykdomos karinės operacijos. Karinių operacijų aplinka turi psichologinį aspektą, kuris paprastai nevertinamas, bet mūšio eigai reikšmingos įtakos gali turėti, t. y. nežinia (neapibrėžtumas), baimė, chaosas ir nenusipėjumumas.

Karinių operacijų aplinka vertinama dviem aspektais: geografinės teritorijos ir suvokimo.

21.1. Karinių operacijų geografinė teritorija susideda iš šių rajonų (10 pav.):

21.1.1. atsakomybės rajono (angl. *Area of responsibility*), kuris nustatomas vadui, vykdančiam karinę operaciją. Šiame rajone vadas turi įgaliojimus planuoti ir vykdyti veiksmus, susijusius su vykdoma operacija;

21.1.2. jungtinių operacijų rajono, kuris skirtas jungtinėms kovinėms operacijoms vykdyti geografinėje teritorijoje (sausumoje, ore ir kt.). Paprastai šio rajono ribos būna mažesnės ir nesutampa su atsakomybės rajono ribomis. Šis rajonas skirtas vadovavimo ir valdymo sistemoms nustatyti, koviniam aprūpinimui, apsaugai (angl. *Protection*). Jungtinių operacijų rajonas gali būti dalijamas į mūšio(-ų) ir specialiųjų operacijų rajonus (SO). Operaciniu/taktiniu požiriu jis gali būti suskirstytas į besiribojančius (angl. *Contiguous*) ir savarankiškus (angl. *Noncontiguous*) atsakomybės rajonus;

21.1.3. mūšio rajono, kuris skirtas pagrindiniams kovos veiksams vykdyti. Mūšio rajonas gali būti vienas ar keli ir skirti konkrečiai užduočiai įvykdyti;

21.1.4. specialiųjų operacijų rajonas – tai geografinė erdvė jungtinių operacijų rajone, kurioje vykdomos specialiosios operacijos, padedančios pasiekti vykdomos operacijos rezultatą.

21.2. Suvokimo požiriu karinių operacijų aplinką sudaro trys pagrindinės kategorijos: fizinė aplinka, erdvė ir informacinė aplinka.

21.2.1. Fizinė aplinka:

21.2.1.1. įtakos rajonas (angl. *Area of influence*) – tai geografinė aplinka, kurioje vadas vykdo jam skirtą karinę operaciją ir kurioje naudoja jo turimas ugnies ir manevro galimybes;

8 pav. Karinių operacijų aplinkos valdymo prasme

21.2.1.2. interesų rajonas (angl. *Area of interest*) – tai teritorija, kuri driekiasi už įtakos rajono ribų. Šiame rajone gali kilti veiksniai, turintys ar turėsiantys įtakos vykdant karines operacijas. Todėl šis rajonas svarbus operacijos vadui. Interesų rajonas gali apimti tiek savo, tiek priešininko, tiek trečiųjų šalių teritorijas.

21.2.2. Fizinė erdvė:

21.2.2.1. sausuma;

21.2.2.2. oras;

21.2.2.3. jūra;

21.2.2.4. kosmosas.

21.2.3. Informacinė aplinka vertinama šiais trimis aspektais:

21.2.3.1. fizinį aspektą sudaro vadovavimo ir valdymo sistemos, jį remianti infrastruktūra ir kariai, kurie vykdo operacijas fizinėje erdvėje;

21.2.3.2. informacinis aspektas – informacija, kuri surenkama, apdorojama, saugoma, platinama ir apsaugoma (angl. *Protected*). Informacinis aspektas apima ir kibernetinę erdvę. Šis aspektas sujungia fizinį ir pažinimo aspektus;

21.2.3.3. pažinimo (angl. *Cognitive*) aspektas apima tuos, kurie priima sprendimus ir kurie sudaro tikslinę auditoriją (angl. *Target audience*). Vadas ir jo štabas planuoja bei priima sprendimus. Šie sprendimai daro įtaką priešo ar trečiųjų šalių personalui. Pažinimo aspektas gali turėti įtakos karo pralaimėjimui arba laimėjimui, kurio baigtį nulemia tokie veiksniai kaip lyderystė, moralė, karinių vienetų ir asmenų parengimas, patirtis, situacijos žinojimas, visuomenės nuomonė, žiniasklaida ir gandai.

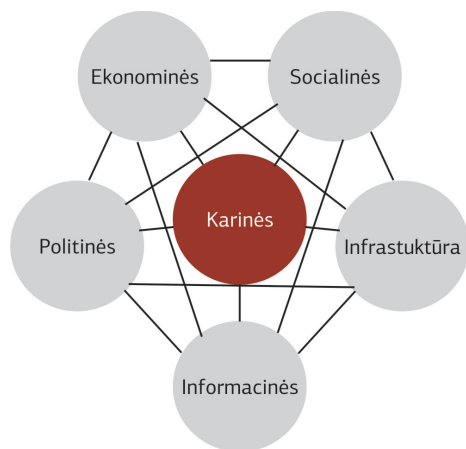
21.3. Sisteminis požiūris

Sistemos, pvz., politinės, informacinės, socialinės ir pan. yra suprantamos kaip funkciškai tarpusavyje susijusios elementų grupės.

Vykdamas karines operacijas siekiama analizuoti visas sistemas, egzistuojančias operacijos rajone. Tokia analizė leidžia suprasti, kokia šių sistemų įtaka viena kitai ir kokia gali būti daroma įtaka operacijos eigai, taip pat leidžia prognozuoti, kaip šios sistemos bus paveiktos naudojant įvairias priemones karinėje operacijoje.

Sisteminis požiūris siejamas su operacinio planavimo priemonėmis (angl. *Operation design*), todėl operacijos vadas, planuodamas operaciją, turi įvertinti visas sistemas, kurios turės įtakos operacijų aplinkai.

Sistemos paprastai vertinamos kaip savos, priešininko ir neutralios.

9 pav. Operacinės aplinkos sąveikaujančios sistemos

22. Operacinių pajėgų formavimas

Operacinės pajėgos formuojamos iš kariuomenės pajėgų rūšių karinių vienetų ir atskirų specialistų. Atsižvelgiant į operacijos tematiką, operacinės pajėgos gali būti formuojamos iš vienos ar iš kelių kariuomenės pajėgų rūšių vienetų. Jas gali sudaryti reguliariosios kariuomenės pajėgos ir visų rūšių rezervo kariniai vienetai. Į operacijas siunčiami tik egzistuojantys kariniai vienetai ir/ar atskiri specialistai. Priklausomai nuo operacijos tikslo ir rūšies sudaroma karinių vienetų uždavinio vykdymo struktūra, tačiau negali būti kuriami nauji kariniai vienetai.

23. Pajėgų rengimas operacijoms

Kariai ir vadai rengiami veiksmingai ir lanksčiai naudoti turimus karinius resursus sudėtingomis šiuolaikinėmis karinių operacijų sąlygomis. Kariuomenės pajėgų rūšių vadai karinius vienetus rengia vadovaudamiesi kovinio rengimo reikalavimais ir, prieš kariniam vienetai išvykstant į operaciją, kovinį rengimą organizuoja nustatydami tikslus, užduotis ir sudarydami sąlygas, artimas būsima operacijai. Operacinės pajėgos gali būti papildomai apginkluojamos ir aprūpinamos tokia ginkluote ir priemonėmis, kurias turi kariuomenė.

Lietuvos kariuomenės kariniai vienetai rengiami būti perdislokuojamais ir neperdislokuojamais.

23.1. Perdislokuojami kariniai vienetai apginkluoti ir parengti vykdyti paskirtas užduotis savarankiškai ir kaip NATO, ES, JT pajėgų sudedamoji dalis tiek Lietuvos (šalies gynybos pobūdžio operacijos), tiek Aljanso teritorijoje ir už jos ribų (ekspedicinio pobūdžio operacijos).

23.2. Neperdislokuojami kariniai vienetai skirti šalies gynybos operacijoms savarankiškai vykdyti ir kolektyvinės gynybos sudėtyje. Šie kariniai vienetai nerengiami užduotims už Lietuvos ribų (išskyrus atskirus specialistus) vykdyti, tačiau jie turi būti pasiekę reikiamą kovinės parengties lygį, kad prireikus galėtų reaguoti į Lietuvai ar jos artimiausiems sąjungininkams iškilusią grėsmę. Šie kariniai vienetai gali vykdyti konfliktų stabilizavimo ir konflikto pasekmių šalinimo operacijas Lietuvos teritorijoje ar jos prieigose (10 pav.).

24. Operacijų planavimas

Operacijų planavimas yra kariuomenės vadovavimo ir valdymo proceso dalis, kurio metu politiniai – strateginiai ir kariniai – strateginiai tikslai, naudojant karybos principus ir operacinio planavimo priemones, paverčiami į kompleksinį karinės operacijos planą. Operacijų planavimas yra tęstinis procesas, vykdomas visos karinės operacijos metu.

24.1. Operacijų planavimas yra trijų tarpusavyje susijusių kryptių: nuolatinių karinės gynybos planų rengimo, nenumatytų aplinkybių planų rengimo ir atsako į krizes planavimo:

24.1.1. Nuolatinis karinės gynybos planas (angl. *Standing defence plan*) numato galimas karines operacijas kilus karinei grėsmei Lietuvos arba sąjungininkų teritorijoje. Nuolatinis karinės gynybos planavimas skirtas tiek šalies gynybos, tiek ekspedicinėms operacijoms, užtikrinant sąjungininkų gynybą ir saugumą;

24.1.2. Nenumatytų aplinkybių planas (angl. *Contingency plan*) rengiamas toms situacijoms, kai nėra aiškių indikacijų, kad situacija gali įvykti, tačiau kurių planavimo veiksniai yra nustatyti arba numanomi, pvz., stambaus masto koordinuotas teroristinis išpuolis Lietuvos teritorijoje. Šiuose planuose įvardyti galimi sumanymai ir veiksmų eigos variantai susidarius labiausiai tikėtinioms standartinėms situacijoms, kai gali būti panaudoti kariniai pajėgumai. Toks planas, kaip pagrindas tolesniam planavimui, rengiamas kuo detalesnis, įtraukiant į jį duomenis apie reikalingus operacijai išteklius ir dislokavimo variantus;

24.1.3. atsako į krizes planavimas (angl. *Crisis response planning*) susijęs su operacijų planų, greitai ir netikėtai besivystančioms krizinėms situacijoms spręsti, parengimu. Planavimas skirtas nacionalinei, regioninei arba tarptautinei krizei spręsti, kai numatomas Lietuvos kariuomenės panaudojimas. Šio planavimo rezultatas – konkrečios operacijos planas ir su juo susiję kiti dokumentai (sutartys, įsakymai, nurodymai ir pan.). Šis planavimas vykdomas tada, kai yra žinomas priešininkas.

24.2. Operacijos planas grindžiamas nustatytais prielaidomis ir yra pagrindas pavaldiems vadams rengti savo planus ir įsakymus. Žodis „planas“ paprastai vartojamas vietoj žodžio „įsakymas“, kai operacijai ruošiamasi iš anksto. Prasidėjus kariniams veiksams ar pagal nustatytą signalą operaci-

jos planas tampa operacijos įsakymu.

Operacijos planas yra galutinis atsako į krizę planavimo rezultatas, o jame pateikta detali informacija yra pakankamas pagrindas pradėti vykdyti operaciją.

Jeigu kylanti krizė yra susijusi su bet kuriuo jau parengtu nuolatinės karinės gynybos planu ar su nenumatytų aplinkybių planu, tai pastarieji planai yra naudojami kaip pagrindas konkrečios operacijos planui rengti.

Lietuvos kariuomenės vadas inicijuoja konkrečios operacijos planavimą, nustato strateginius-karinius tikslus, išteklius ir apribojimus.

Lietuvos kariuomenės operacijų planus rengia Lietuvos kariuomenės operacinio planavimo institucija – Jungtinis štabas. Įstatymų nustatyta tvarka Jungtinio štabo viršininkas operaciniu lygmeniu planuoja karines operacijas ir joms vadovauja. Operacijų planavimo, vykdymo ir palaikymo principai detalizuoti Lietuvos kariuomenės jungtinių operacijų doktrinoje.

25. Operacijų vadovavimo ir valdymo įgaliojimai

Sprendimus, kada panaudoti kariuomenę, priima Lietuvos Respublikos Seimas ir Lietuvos Respublikos Prezidentas. Operaciniu vadovavimo lygmeniu Lietuvos Respublikos Prezidento ir Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro duotos užduotys įgyvendinamos kariuomenės vado įsakymais. Jungtinio štabo viršininkas yra atsakingas už operacinį vadovavimą jam pavestoms pajėgoms ir efektyvų karinių operacijų įvykdymą. Jis nustato konkrečias visų jo operaciniam vadovavimui pavestų jungtinių ir dalinių kovines užduotis. Ekspedicinėms operacijoms vykdyti Lietuvos kariuomenės (ginkluotųjų pajėgų) vienetai įstatymų nustatyta tvarka gali būti perduodami NATO, ES, JT ar kitų valstybių institucijų operaciniam vadovavimui. Šalies gynybos operacijoms vykdyti, jei įvedamos NATO pajėgos, Lietuvos kariuomenės operacinės pajėgos perduodamos NATO operaciniam vadovavimui ir valdymui.

Vadovavimas susideda iš visiško (vykdomo tik kariniu-strateginiu lygmeniu ir išimtinai priklausančio tik Lietuvos kariuomenės vadui) operacinio ir taktinio vadovavimo.

Operacijų valdymas susideda iš operacinio, taktinio ir administracinio valdymo.

26. Karinių operacijų grupės/tematika

Kariuomenės pagrindinė veikla – planuoti ir vykdyti karines operacijas. Šios operacijos gali būti skirstomos įvairiais būdais.

26.1. Lietuvos kariuomenė, įgyvendindama nacionalinio saugumo interesus, gali vykdyti operacijas Lietuvos teritorijoje ir už Lietuvos ribų (10 pav.):

26.1.1. šalies gynybos operacijos – tai karinės operacijos Lietuvos teritorijoje ar jos prieigose, kurioms vykdyti ir palaikyti nereikalingos strateginio perdislokavimo priemonės;

26.1.2. ekspedicinės operacijos – tai karinės operacijos ne Lietuvos teritorijoje, kurioms vykdyti ir palaikyti reikalingos strateginio perdislokavimo priemonės.

26.2. Atsižvelgiant į siekiamą tikslą, karinių operacijų tematika skirstoma į šias grupes (10 pav.):

26.2.1. Manevro. Šių operacijų metu vykdomi intensyvūs kovos veiksmai, kurių metu siekiama išlaikyti arba užimti teritoriją ir stabdyti priešininko judėjimą, siekiant laimėti laiko. Manevro operacijomis užtikrinamos pergalės;

26.2.2. Sekinimo. Sekinimo metu siekiama padaryti priešininkui kuo didesnę žalą ir palaužti jo norą kovoti. Sekinimo operacijos vykdomos savo ar priešų užimtoje teritorijoje. Vien tik sekimo operacijomis neužtikrinama pergalė;

26.2.3. Stabilumo. Šiomis operacijomis siekiama neleisti kilti konfliktams ar juos sustabdyti, stabilizuoti situaciją, taip pat saugoti valstybės teritoriją taikos metu ir padėti civilinei valdžiai spręsti įstatymais numatytas situacijas, kurių nepajėgia išspręsti kitos valstybės institucijos.

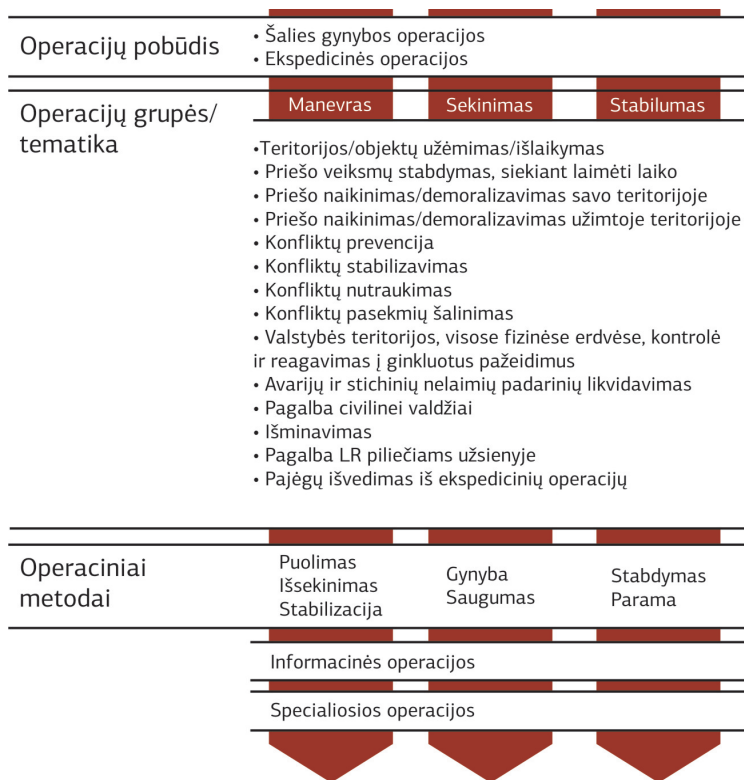
Manevro ir sekimo operacijų tematika daugiausia apima konflikto lygį – karą. Stabilumo operacijos – taiką ir krizę. Šios operacijos įgyvendinamos tarpusavyje derinant operacinius metodus (10 pav).

Visų operacijų metu gali būti vykdomos informacinės ir specialiosios operacijos (10 pav.).

26.2.4. informacinės operacijos (angl. *Information operations*). Tai koordinuoti veiksmai, skirti daryti įtaką priešininko sprendimo priėmimo procesui,

paveikiant priešininko informaciją, informacinius procesus ir sistemas, kartu apsaugant savas. Šių operacijų metu integruojamos ir sinchronizuojamos: elektroninės kovos (angl. *Electronic warfare*), psichologinių operacijų, karinio klaidinimo (angl. *Deception*), operacinės apsaugos (angl. *Operations security*, *OPSEC*) ir kinetinės karinės priemonės.

26.2.5. specialiosios operacijos. Šios operacijos vykdomos naudojant specialiai parengtus ir apginkluotus kariuomenės vienetus, norint pasiekti operacinės ir/ar strateginės svarbos karinius, politinius ir/ar psichologinius efektus, priartinančius prie operacijos tikslo. Šių operacijų tikslas – paveikti svarbius priešininko objektus ir palankia kryptimi formuoti operacijų aplinką.

10. pav. Karinių operacijų skirstymas

VII. KARIUOMENĖS NAUDOJIMAS

27. Lietuvos kariuomenės naudojimas

Lietuva priešinsis agresoriui visomis jai prieinamomis priemonėmis: karine gynyba ir partizaniniais veiksmais, civilių piliečių nepaklusnumu, nekolaboravimu ir kitais būdais. Kariuomenė, kaip organizuotai valdoma karinė jėga, panaudojama karinei gynybai ir partizaniniams veiksams organizuoti. Todėl kariuomenė turi būti parengta greitai reaguoti ir būti pergrupuota, gerai tarpusavio sąveikai, sąveikai su NATO sąjungininkų pajėgomis, taip pat organizuotam pasipriešinimui išsklaidytais kariniais vienetais.

Lietuvos kariuomenė (atskirai arba kartu su sąjungininkais) skirta Lietuvai ir NATO narėms kylančioms karinėms grėsmėms atgrasinti ir atremti.

27.1. Nacionalinio saugumo interesai, kuriems ginti panaudojama kariuomenė:

27.1.1. Lietuvos Respublikos suverenumas ir teritorijos vientisumas;

27.1.2. regioninis ir globalinis stabilumas;

27.1.3. taika ir gerovė valstybėje.

27.2. Šių interesų įgyvendinimas vertinamas pagal šiuos strateginius rezultatus:

27.2.1. užtikrintas potencialaus agresoriaus atgrasymas panaudoti karines priemones prieš Lietuvos valstybę;

27.2.2. užtikrinta valstybės sausumos, jūrų sienų ir oro erdvės kontrolė taikos metu;

27.2.3. Lietuvos kariuomenė parengta ginklu ginti valstybę ir kitas valstybes sąjungininkes;

27.2.4. dalyvaujama Lietuvos prisiimtose NATO, ES, ir JT vykdomose tarptautinėse operacijose;

27.2.5. karinėmis priemonėmis užtikrinta pagalba civilinėms institucijoms krizių ir nelaimių atveju;

27.2.6. neutralizuoti užsienio žvalgybos veiksmai.

Lietuvos Respublikos suverenumas ir teritorijos vientisumas

- Užtikrinti atgrasinimą
  - Pajėgumų vystymas/
Kolektyvinių įsipareigojimų
vykdymas
  - Pajėgumų išlaikymas
  - Oro/jūros stebėjimas
  - Oro/jūros kontrolė
  - Sausumos teritorijos saugumo
užtikrinimas
- Ginti valstybę ir sąjungininkus
  - Vykdyti visų grupių operacijas
šalies teritorijoje
  - Remti sąjungininkų kovines
operacijas šalies teritorijoje
(PŠP)
  - Vykdyti kolektyvinės gynybos
operacijas šalies teritorijoje
(NATO 5 str.)
  - Vykdyti kolektyvinės gynybos
operacijas NATO sąjungininkų
teritorijose (NATO 5 str.)

Regioninis ir globalinis stabilumas

- Dalyvauti NATO,
ES operacijose
- Dalyvauti JT ir
ad hoc koalicijų
operacijose
- Dalyvauti ginklų
kontrolės veikloje

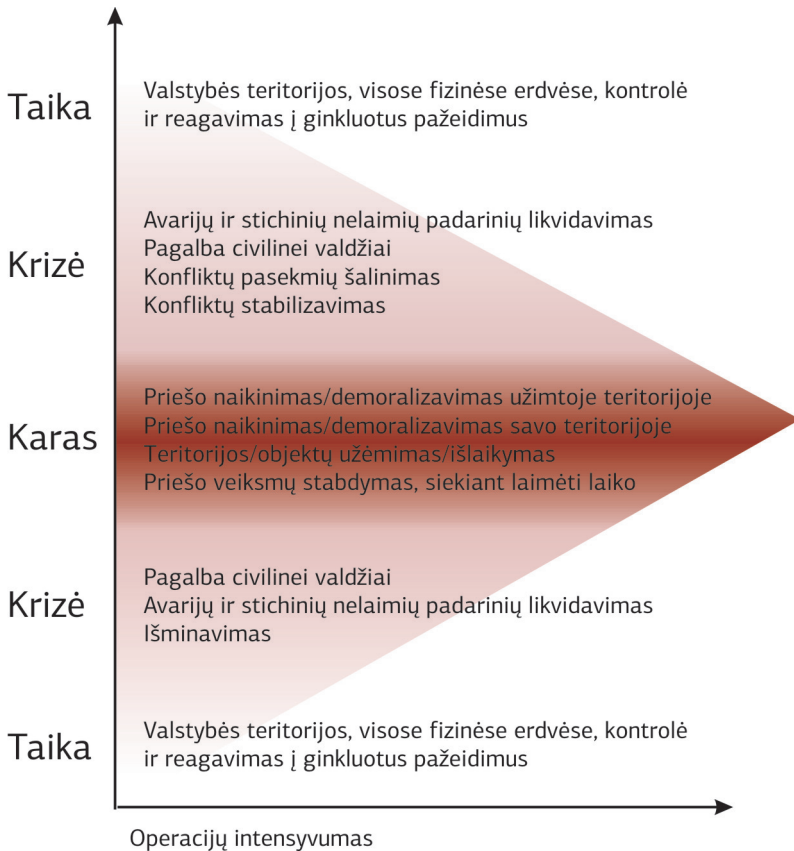
Taika ir gerovė valstybėje

- Teikti pagalbą
civilinėms
institucijoms
- Vykdyti paieškos
ir gelbėjimo
operacijas
- Stebėti ir
neutralizuoti
teršalus
- Teikti paramą
VRM institucijoms
- Teikti paramą
savivaldybėms
- Neutralizuoti užsienio
žvalgybų veiksmus
- Užtikrinti
informacijos
apsaugą
- Vykdyti
kontržvalgybos
priemones

---

11 pav. Nacionalinio saugumo interesų, strateginių karinių tikslų ir karinių uždavinių ryšys KAS mastu

27.3. Kariuomenės naudojimas Lietuvoje. Taikos metu kariuomenė, siekdama užtikrinti atgrasymą ir Lietuvos teritorijos apsaugą, vykdo į ateities gynybos poreikius orientuotą plėtrą, esamų vienetų rengimą ir stabilumo operacijas – kontroliuoja valstybės teritoriją ir reaguoja į ginkluotus pažeidimus (pvz., oro erdvės, jūros stebėjimas ir kontrolė, paieška ir gelbėjimas, karinio tranzito incidentai, išminavimas ir pan.). Konfliktui gilėjant, plačiau panaudojama ir kariuomenė, taigi didėja kariuomenės indėlis į konflikto sprendimą (12 pav.).

12. pav. Šalies gynybos operacijų tematika pagal konflikto lygius

27.3.1. Šalies gynyba apima ginkluotą pasipriešinimą tiesioginei ginkluotai agresijai prieš Lietuvos Respubliką. Šiuo atveju kariuomenė vykdo karines operacijas, o kitos ginkluotųjų pajėgų dalys remia kariuomenės veiksmus, vykdydamos valstybės gynybos planuose joms numatytas užduotis. Galimi du gynybos variantai: savarankiška šalies gynyba ir kolektyvinė gynyba kartu su sąjungininkais. Abiem atvejais pilietinis visos šalies visuomenės pasipriešinimas agresoriui yra moralinis ir fizinis ginkluotos gynybos pamatas.

Vykdydama gynybos operaciją savarankiškai, kariuomenė organizuotai gynybai naudoja reguliariusius ir visų rūšių rezervo vienetus savo ar priešo užim-

toje teritorijoje. Svarbiausias siekiamas tikslas – stabdyti priešą, siekiant laimėti laiko, išlaikyti teritoriją/objektus, demoralizuoti priešą, sukelti jam chaoso ir nuolatinio netikėtumo pojūtį. Šio rezultato siekiama koordinuotais ir valdomais padalinių veiksmais visoje šalies teritorijoje vienu metu.

Vykdydama Lietuvos kolektyvinę gynybą kartu su sąjungininkų pajėgomis, Lietuvos kariuomenė dalyvauja bendruose kariniuose šalies gynybos veik-

Lietuvos ginkluota rezistencija 1944–1953

GEN. JONO ŽEMAIČIO-VYTAUTO

PASIPRIEŠINIMO ORGANIZAVIMAS

Okupuotos Lietuvos
Ginkluotųjų pajėgų vadas
generolas Jonas Žemaitis
(1909-1954)

1947 m. gegužę J. Žemaitis buvo išrinktas Jungtinės Kęstučio apygardos vadu. 1948 m. gegužę Jungtinės Kęstučio, Priskėlimo ir Žemaičių apygardos nutarė susijungti į stambesnę laisvės kovos sąjūdžio organizacinį vienetą, pavadintą Jūros vardu. J. Žemaitis buvo paskirtas šios Vakarų Lietuvos partizanų srities (Jūros) vadu ir netrukus ėmėsi organizuoti vieningą partizanų vadovybę. Tais pačiais metais pasirinko Vytauto slapyvardį.

1949 m. jis sušaukė visos Lietuvos partizanų vadų suvažiavimą, jame buvo paskelbta apie vieningos pasipriešinimo organizacijos – Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) įkūrimą, priimta politinė deklaracija, kurioje konstatuota, LLKS Taryba yra aukščiausiasis tautos politinis organas, vadovaujantis politinei ir karinei tautos išlaisvinimo kovai, kad būtų atkurta nepriklausoma demokratinė respublika. Masinis ginkluotas pasipriešinimas tapo gerai organizuota karine struktūra, vykdančia Lietuvos valstybės savigną prieš agresorių – Sovietų Sąjungą.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras

muose tiek, kiek numato Kolektyvinės gynybos planas. Lietuvos kariuomenės operacinės pajėgos perduodamos operaciniam NATO vadovavimui. Visais atvejais Lietuvos kariuomenė prisideda užtikrinant priimančiosios šalies paramą sąjungininkų pajėgoms. Šiuo atveju taip pat naudojami reguliariai ir visų rūšių rezervo kariniai vienetai.

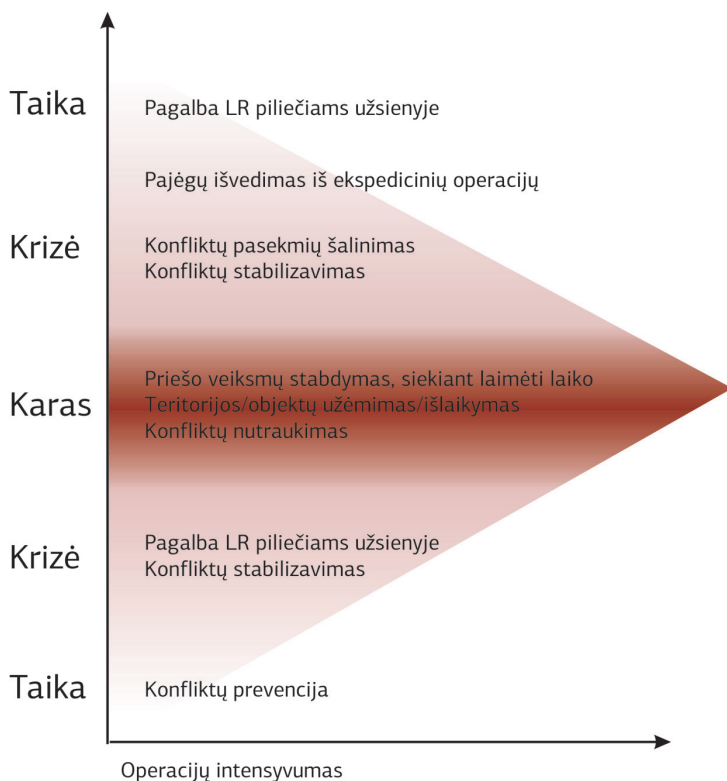
27.3.2. Kariuomenės pagalba kitoms valstybės ir savivaldybių institucijoms

teikiama įstatymų nustatytais atvejais, panaudojant esamus kariuomenės pajėgumus.

27.3.3. Užsienio žvalgybų veiklos grėsmę kariuomenė neutralizuoja visais lygmenimis užtikrindama operacinę apsaugą (OPSEC).

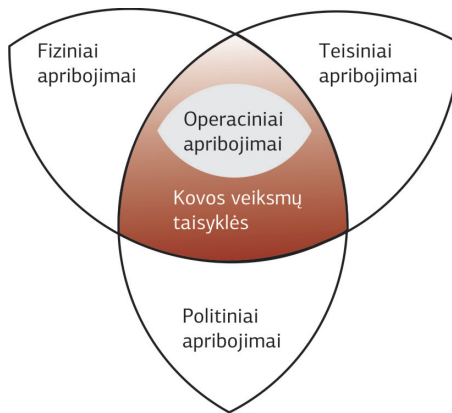
27.4. Kariuomenės naudojimas už Lietuvos ribų. Kariuomenės vienetai gali vykdyti operacijas už Lietuvos ribų (pvz., operacijas sąjungininkų teritorijose pagal NATO sutarties 5 str., JT operacijas pagal 6 ir 7 skyrių). Lietuvos kariuomenė operacijas už Lietuvos ribų vykdo būdama NATO, ES, JT ar ad hoc koalicijų sudėtyje. Taip pat Lietuvos kariuomenė gali būti naudojama karinėmis priemonėmis teikiant pagalbą Lietuvos Respublikos piliečiams užsienyje.

13. pav. Ekspedicinių operacijų tematika pagal konflikto lygius

28. Lietuvos kariuomenės naudojimo apribojimai

Gali būti nustatyti tam tikri apribojimai dėl kariuomenės ir atskirų karinių vienetų naudojimo. Vieni yra teisiškai pagrįsti ir nustatyti ginkluotų konfliktų teisės normų, kiti kyla dėl specifinės aplinkos ir aplinkybių, kuriose atsiduria karinėje operacijoje dalyvaujančios pajėgos. Tikrovėje greičiausiai niekada nebus karo, kurio neribotų tikslai, būdai, kuriais pasiekiami tikslai, ir aplinka, kurioje jis vyksta.

14 pav. Apribojimų tarpusavio santykis

28.1. Politiniai apribojimai. Tai politiniai sprendimai, kurie nustato ne tik politinius karinės operacijos tikslus, bet karinių veiksmų ribas, karinių operacijų rajoną apriboja iki tam tikros geografinės vietovės, riboja galimybes naudoti atitinkamos rūšies ginklus, draudžia eskaluoti situaciją.

28.2. Teisiniai apribojimai. Veiksmingas nacionalinių ir tarptautinių ginkluotų konfliktų teisės normų ir tarptautinės humanitarinės teisės taikymas priklauso nuo į karinį konfliktą įtrauktų šalių įstatymų išmanymo. Lietuva laikosi tarptautinių įsipareigojimų ir konvencijų, kurias yra ratifikavusi. Svarbiausia iš jų 1949 m. Ženevos konvencija ir du papildomi 1977 m. protokolai. Pagrindinis įsipareigojimas – kariai turi išsiskirti iš civilių gyventojų, atakuojami tik kariniai objektai, atakos turi būti proporcingos (jei galimos civilių aukos, tokių atakų vykdyti negalima). Su karo belaisviais turi būti elgiamasi humaniškai.

Svarbu žinoti, kad atsakomybė už ginkluotų konfliktų teisės normų laikymąsi tenka kiekvienam kariui, tad jis privalo suvokti jų reikšmę ir jų laikytis.

28.3. Kovos veiksmų taisyklės (angl. *Rules of Engagement*). Nustatytos sąlygos ir apribojimai, kaip, kur, kada ir prieš ką karinė jėga (ne vien ginklas) gali arba negali būti panaudota. Kovos veiksmų taisyklės yra nustatomos visų rūšių operacijose Lietuvoje ir už jos ribų. Vykdamas operacijas Lietuvoje, šias taisykles nustato krašto apsaugos ministras, o dalyvaujant kartu su sąjungininkių pajėgomis – dar ir tos operacijos tarptautinis štabas. Pagrindiniai kovos veiksmų taisyklių principai – būtinumo, proporcingumo ir prigimtinės teisės į savigyną. Nustatant kovos veiksmų taisykles tarptautinėse operacijose, būtina atsižvelgti į to regiono kultūrinę ir etninę specifiką.

28.4. Fiziniai apribojimai. Aplinka turi įtakos karinėms operacijoms. Nuo fizinių aplinkybių priklausančius suvaržymus įveikti nėra lengva. Tokie veiksmai kaip upės forsavimas ar uosto prieigų blokavimas gali ne tik padėti pasiekti tiesioginį tikslą, bet ir daryti kur kas didesnę įtaką. Oro sąlygos karinius veiksmus gali paveikti ir teigiamai, ir neigiamai. Trumpalaikiai oro sąlygų pasikeitimai gali paveikti taktinį karinių pajėgumų naudojimą, o ilgalaikiai – turėti įtakos operaciniam ir strateginiam lygmenims.

28.5. Operaciniai apribojimai (angl. *Caveats*). Paprastai techninio pobūdžio apribojimai, dėl kurių karinis vienetas negali vykdyti kai kurių konkrečių užduočių, kurias vykdyti jam privalu pagal operacijos planą. Operaciniai apribojimai dažniausiai nustatomi kariuomenės vienetams, dalyvaujantiems operacijose už Lietuvos ribų, bet gali būti nustatomi ir vienetams, vykdančioms operacijas Lietuvoje, pvz., pėstininkų padalinys, paskirtas gesinti gaisrą, negali dirbti pastatų viduje, nes neturi tam reikalingos įrangos ir ap rangos. Operaciniai apribojimai nustatomi iš anksto, juos žino operacijos vadas, aukštesnis vadas ir visi operacijoje dalyvaujantys kariai. Operaciniai apribojimai nustatomi kiekvienai operacijai atskirai.

VIII. BAIGIAMOJI DALIS

Lietuvos karinė doktrina yra viešas dokumentas. Doktrina persvarstoma ir tikslinama iš esmės pasikeitus saugumo aplinkai ir geopolitinei situacijai, taip pat sukaupus naujos karinės patirties.

Siūlymus dėl doktrinos pakeitimų vadai teikia kariuomenės vadui (3 priedas).

Kariuomenės vadas atsako už tai, kad karinė doktrina atitiktų nacionalinio saugumo ir gynybos politiką, tarptautinę teisę ir galiojančius Lietuvos Respublikos įstatymus.

IX. VARTOJAMOS SĄVOKOS

1. Administracinis valdymas (angl. *Administrative Control*)

Nurodymų administraciniais klausimais, pvz., personalo vadyba, tiekimas, paslaugos ir kt., nesusijusiais su pavaldžių ar kitų dalinių operaciniais uždaviniais, davimas pavaldiems ar kitiems vienetams. (AAP-6)

2. Ginkluotas konfliktas (angl. *Conflict*)

Valstybių arba visuomenės grupių ginkluota kova ar susidūrimas siekiant tam tikrų politinių ar karinių tikslų. Paprastai konfliktuose dalyvauja ne tik reguliarioji kariuomenė, bet ir nereguliosios pajėgos. Konfliktas gali būti apibūdinamas pagal trukmę, geografinę vietą, naudojamą ginkluotę ir karinės jėgos lygį.

3. Informacinės operacijos (angl. *Information operations*)

Koordinuoti veiksmai, skirti daryti įtaką priešininko sprendimo priėmimo procesui, paveikiant priešininko informaciją, informacinius procesus ir sistemas, kartu apsaugant savas.

4. Institucinis pajėgumas

Gebėjimas nustatyti strategines pajėgumų plėtros kryptis ir sudaryti sąlygas plėtoti operacinius pajėgumus, tiesiogiai nesusijęs su kovos veiksmais. Apima strateginį planavimą, personalo rengimą, infrastruktūros priežiūrą, dalinių teritorijų apsaugą, pajėgumų planavimą ir pan. Institucinis(-ai) pajėgumas(-ai) užtikrina kasdienį krašto apsaugos sistemos funkcionavimą.

5. Karas (angl. *War*)

Ginkluotas susidūrimas tarp valstybių, valstybių koalicijų, visuomenės sluoksnių ar kitų subjektų.

6. Karo menas

Sumanus karinės galios naudojimas tikslams pasiekti.

7. Karinis vienetas

Nustatyto dydžio struktūrinis kariuomenės vienetas.

8. Kariuomenės galia

Visų kariuomenės karinių pajėgumų, doktrinų nuostatų, valdymo metodų ir motyvavimo priemonių visuma, leidžianti kariuomenei efektyviai atlikti jai išskeltas užduotis.

9. Karinis pajėgumas (angl. *Capability*)

Gebėjimas veikti ir pasiekti norimą rezultatą (tikslą).

10. Karinė operacija (angl. *Operation*)

Kariniai veiksmai vykdant strategines, taktines ar administracines karines užduotis ir mokymus; mūšis vykdant pajėgų perkėlimą, aprūpinimą, puolimą, gynybą ir manevrą.

11. Kariniai ištekliai (angl. *Resources*)

Žmogiškieji, materialieji, finansiniai ištekliai ir laiko sąnaudos.

12. Karinis administravimas (angl. *Administration*)

Karinių reikalų tvarkymas, neapimantis karo meno (strategijos, operacijų meno, taktikos).

13. Karyba

Teoriniai kariavimo būdai, principai ir priemonės, kuriuos naudoja kariuomenė rengdamasi vykdyti ir vykdydama jai nustatytas užduotis.

14. Koalicija (angl. *Coalition*)

Valstybių sąjunga, sudaryta tam tikram tikslui pasiekti.

15. Kovinė galia (angl. *Combat power*)

Karinio vieneto gebėjimas vykdyti uždavinius tam tikru laiku turimomis priemonėmis. Kovinė galia apima: lyderystę, karių kovos gebą, ugnies galią, manevringumą, pajėgų apsaugą, vadų gebėjimą valdyti karinius vienetus ir informaciją mūšio metu.

16. Krizė (angl. *Crisis*)

Incidentas ar situacija, kuri sukelia grėsmę valstybės nacionaliniams interesams. Jai spręsti gali būti panaudotos diplomatinės, ekonominės, politinės ar karinės priemonės.

17. Operacinio planavimo priemonės (angl. *Operational Design*)

Karinių operacijų planavimo priemonės, nurodančios, kaip efektyviai suplanuoti būsimą operaciją.

18. Operacinis pajėgumas

Gebėjimas veikti ir pasiekti norimą rezultatą (tikslą) operacinėje aplinkoje.

19. Operacinės pajėgos (angl. *Operational Forces*)

Karinėms operacijoms vykdyti sudaromos operacinės pajėgos. Jas sudaro kariuomenės pajėgų rūšių kariniai vienetai, kariuomenės vado paskirti Jungtinio štabo viršininko operaciniam vadovavimui.

20. Operacinių pajėgų palaikymas (angl. *Sustainment*)

Nuolatinis operacinių pajėgų aprūpinimas personalu, vartojimo reikmenimis, prarastos ir nusidėvėjusios įrangos ir kito turto keitimas karo veiksmų metu kovinei galiai išlaikyti.

21. Operacinių pajėgų veiksnumas (angl. *Sustainability*)

Pajėgų gebėjimas išlaikyti reikiamą kovinę galią tiek laiko, kiek reikia tikslams pasiekti.

22. Operacinis vadovavimas (angl. *Operational Command (OPCOM)*)

Vado teisė organizuoti jam paskirtas pajėgas ir per karinių vienetų vadus vadovauti šių pajėgų veiksmams taip, kad pajėgos galėtų įvykdyti paskirtą užduotį. Neapima atsakomybės už karinių vienetų rengimą, administravimą, vidaus organizavimą, drausmę ir logistiką.

23. Operacinis valdymas (angl. *Operational Control (OPCON)*)

Vadui suteikti įgaliojimai paskirtoms pajėgoms skirti užduotis, atsižvelgiant į jų vykdomą funkciją, laiką ar vietovę; teisė perdislokuoti pavaldžius karinius vienetus, išlaikyti arba perduoti jų taktinį valdymą. Neapima teisės naudoti atskirus karinio vieneto padalinius skirtingoms užduotims vykdyti ir atskirų vienetų administracinio ir logistinio valdymo.

24. Taktinis vadovavimas (angl. *Tactical Command (TACOM)*)

Aukštesnės vadovybės vadui duoti įgaliojimai skirti užduotis pavaldžioms

pajėgoms vykdant aukštesniosios vadovybės skirtą užduotį. Lietuvos Respublikos kariuomenėje taktinį vadovavimą atlieka karinių vienetų vadai (Enciklopedinis karybos žodynas, Vilnius, LKA 2008. Toliau – EKŽ).

25. Taktinis valdymas (angl. *Tactical Control (TACON)*)

Detalizuoti ir paprastai riboti nurodymai ir judėjimo ar manevro valdymas, reikalingi uždaviniui ar užduočiai įvykdyti.

26. Uždaviny (angl. *Mission*)

Aiški, glausta karinio vieneto užduoties ir tikslo formuluotė.

27. Užduotis (angl. *Task*)

Detalūs nurodymai kariniam vienetai, padedantys sėkmingai atlikti uždavinį.

28. Valdymo sistema

Priemonių visuma, leidžianti vadui rinkti informaciją, planuoti, koordinuoti, kontroliuoti ir valdyti karinių vienetų veiksmus vykdant uždavinius. Sistemą sudaro valdymo institucijos (štabai), personalas, informacijos kaupimo, apdorojimo ir perdavimo priemonės, įslaptinimo ir automatizuoto valdymo įranga, standartinės valdymo procedūros.

29. Vadovavimas ir valdymas (angl. *Command and Control (C2)*)

Vadui suteikti įgaliojimai vykdyti uždavinį naudojant pavaldžius ir priskirtus vienetus. Vadovavimo ir valdymo funkcija vykdoma naudojant personalą, priemones ir pastatus, ryšių ir kitas priemones, taikant vado nustatytas pajėgų ir operacijų planavimo, nurodymų, koordinavimo ir kontrolės procedūras. Vadovavimo ir valdymo sąvoka apima ir kontrolę (EKŽ).

30. Valstybės karinė galia (angl. *State military power*)

Valstybės materialijų ir dvasinių pajėgų visuma ir gebėjimas jas mobilizuoti siekiant karo tikslų ir sprendžiant kitas problemas. Karinę galią lemia valstybės ekonominės, socialinės, politinės, mokslinės, techninės galimybės. Ginkluotųjų pajėgų gebėjimas vykdyti politinės vadovybės duotas užduotis – tiesioginė valstybės karinės galios išraiška (EKŽ).

31. Visiškas vadovavimas (angl. *Full Command*)

Aukštesniojo vado teisė ir atsakomybė duoti įsakymus savo pavaldiniams.

Visiškas vadovavimas apima visus karinių operacijų organizavimo ir administravimo aspektus, kovinį rengimą, logistiką ir galioja tik nacionalinėse (valstybių) kariuomenėse. Šie įgaliojimai negali būti perduoti, todėl nė vienas daugianacionalinės koalicijos ar NATO operacinių pajėgų vadas neturi visiško vadovavimo jam paskirtoms Lietuvos operacinėms pajėgoms įgaliojimų. Lietuvos kariuomenėje visiškojo vadovavimo įgaliojimus turi tik kariuomenės vadas.

32. Tikslinis vadovavimas (angl. *Mission Command*)

Tai lankstus, pragmatiškas ir decentralizuotas užduoties vykdymas, vadovaujantis aiškiai suformuluotu ir suprastu aukštesniojo vado sumanymu.

X. PRIEDAI

<p>Nacionalinė saugumo strategija</p> <hr/> <p>Karinė strategija</p>		<p>AJP 01 ir NATO kitos doktrinos*</p>	
<p>Pirmasis leidinių lygmuo</p>		<p>LIETUVOS KARINĖ DOKTRINA</p> <hr/> <p>JUNGTINIŲ PAJĖŲ OPERACINĖ DOKTRINA</p>	
<p>Antrasis leidinių lygmuo</p>			
ADMINISTRAVIMO ŽVALGYBOS SRITIS	OPERACIJŲ SRITIS	LOGISTIKOS SRITIS	PLANAVIMO SRITIS
<ul style="list-style-type: none"> • Personalo administravimas; • Karo belaisvių valdymas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Padalinių taktika; • Mūšio palaikymas; • Specialiosios operacijos • Oro gynybos operacijos; • Operacijos jūroje; • Transportavimas oru; • Mūšio aprūpinimas; • Elektroninė kova; • Taikos rėmimo operacijos 	<ul style="list-style-type: none"> • Operacinė logistika. 	<ul style="list-style-type: none"> • Operacinė logistika; • Operacijų planavimas; • Taktiniai ženklai.
		RYŠIŲ IR INFORMACINIŲ SISTEMŲ SRITIS	MOKYMOSI SRITIS
		<ul style="list-style-type: none"> • RIS procedūros; • Panaudojimas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pasirengimas operacijoms; • Padalinių vertinimosistema; • Įgytos patirties procesas.
			CIVILIŲ IR KARIŲ BENDRADARBIAVIMO SRITIS
			<ul style="list-style-type: none"> • CKB operacijos
<p>Karinės terminologijos žodynai</p>			

1. priedas. Doktrininės literatūros hierarchija

2. priedas. Konceptijų rengimo principai

Koncepcija (lot. *Conceptum*) – tai kurių nors reiškinų nagrinėjimo būdas, idėja/mintis apie tam tikrą veiklą.

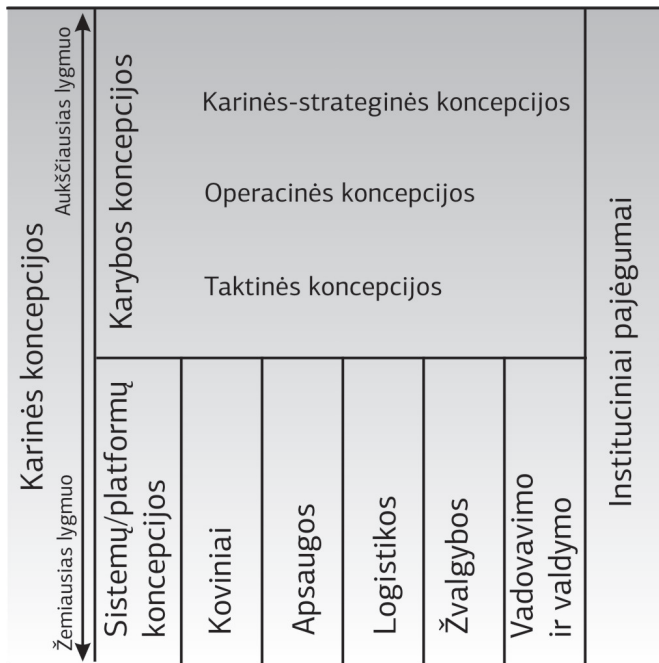
Koncepcijų rengimas yra labai svarbi karinių pajėgumų kūrimo dalis. Koncepcijose numatomi pagrindiniai principai, kaip planuojama vystyti kuriamą karinį pajėgumą.

Rengiant naujas koncepcijas būtina prisiminti, kad kaip ir kitos idėjos, taip ir karinės koncepcijos (idėjos), laikui bėgant kinta. Jų atnaujinimo poreikis neturėtų būti siejamas su planuotojų nekompetentingumu. Atnaujinimo poreikį gali nulemti natūralūs technologiniai ir žmogiškieji veiksniai.

Koncepcijos kūrimas – natūrali idėjos įgyvendinimo proceso dalis. Tai kūrybinis procesas renkant informaciją, analizuojant ir diskutuojant, vėliau sukuriama vizija, kaip bus planuojama kurti norimą pajėgumą. Vykdamas tolesnį planavimo procesą, nors ir patvirtintą koncepciją, tačiau dažniausiai tenka keisti dėl paaiškėjusių finansinių, techninių ar kitų nenumatytų aplinkybių.

Koncepcijų hierarchijoje lygmenys skiriasi savo detalumu. Kuo aukštesnio lygmens koncepcija, tuo bendresnės gairės joje numatomos.

Takoskyra tarp koncepcijų lygmenų praktikoje ne visada yra aiški, todėl, rengiant koncepcijų dokumentus, jie gali būti suskirstyti į kelis lygmenis:

2. priedas. Koncepcijų rengimo principai

Karybos koncepcijose išdėstytos karybos (įgytos patirties) ir mokslo žinias pagal nustatytus parametrus, t. y. joje išdėstyti kariuomenės kariavimo principai. Jos rengiamos pagal vystomų pajėgumų funkcines kryptis.

Sistemų koncepcijose apibrėžiamos įvairių karinių platformų ar sistemų veikimo vizijos. Tai gali būti tam tikra technologija, mokymo programos, struktūra, infrastruktūra, pvz., ugnies palaikymo sistema ateityje. Nors šio tipo koncepcijose apibrėžiama pakankamai siaura karinė veikla, tačiau ji vis dar turi išlaikyti koncepcijoms būdingą stilių.

Koncepcijose neturi būti nuorodų (vadovaujamosi) į esamas doktrinas, struktūras ar ginkluotę. Taip pat koncepcijoje neturi būti nurodyta, kaip turi būti sukurtas karinis pajėgumas, ar kokioms pajėgoms turi priklausyti, kokias turi būti naudojama įranga. Pajėgumo koncepcijoje vartojamos sąvokos gali būti tokios: „užtikrinti visišką oro gynybą virš visos Lietuvos teritorijos“, „gebėti naikinti prieš lengvai šarvuotą techniką iki 2000 m atstumu“, „užtikrinti karių pervežimą taktiniu atstumu“.

Koncepcijai patvirtinti ruošiamas dokumentas, kurio turinį paprastai sudaro šios pagrindinės dalys:

1. kuriamos koncepcijos tikslas;
2. įgyvendinimo trukmė, prielaidos ir galima rizika;
3. karinės problemos išdėstymas;
4. trumpa siūlomos idėjos apžvalga;
5. integravimas pagal esmines pajėgumo dalis (EPD);
6. keliami reikalavimai pajėgumams.

3. priedas. Doktrininis ciklas.

Doktrinos cikle pateikti doktrinos sukūrimo ir atnaujinimo (vystymo) procesai.

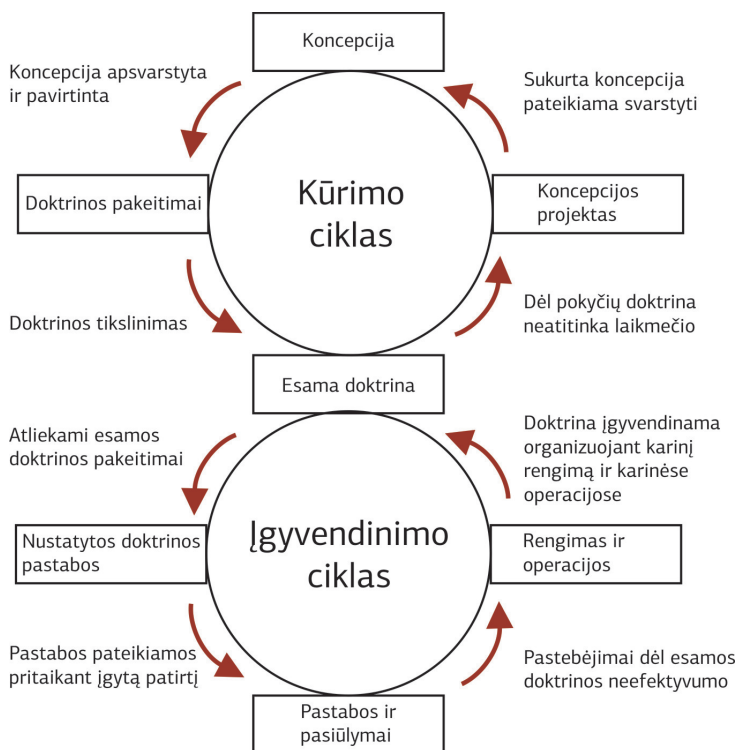
Paprastai doktrinos peržiūros planingai ne dažniau kaip kas 3 metai. Pasikeitus strateginei aplinkai, kariavimo nuostatomis ar nustačius būtinus doktrinos trūkumų papildymus, prireikus jos gali būti keičiamos.

Doktrinos ciklą sudaro doktrinos kūrimo ir įgyvendinimo ciklai.

Doktrinų kūrimo ciklas – planingas doktrinos keitimo procesas. Nustačius būtinus doktrinos keitimus, atsiradusius dėl politinių, karinių, technologinių pokyčių, rengiamas naujas koncepcijos projektas. Šis pirminis dokumentas yra įvertinamas numatant jo įgyvendinimo pasekmes. Patvirtinus projektą jis tampa koncepcija.

Koncepcijoje numatytos nuostatos įtraukiamos į doktrinos pastabų dokumentą. Pastabos yra tvirtinamos, įtraukiamos į naują doktrinos redakciją, ir doktrina patvirtinama.

Į doktrinos įgyvendinimo ciklą įtraukta praktinė doktrinos panaudojimo dalis. Vadovaujantis doktrinos principais yra rengiamasi karinėms operacijoms ir jos vykdomos. Nustačius doktrinos principų trūkumus, rengiamas doktrinos pastabų ir pasiūlymų dokumentas. Pritaikius patirties įgijimo procesą, parengiamas doktrinos pastabų dokumentas, kuriame pateikiama reikalinga informacija doktrinai keisti, o esant poreikiui rengti koncepcijas.

3. priedas. Doktrininis ciklas

Nuotraukos iš KAM archyvo

Atsakingasis redaktorius mjr. Rolandas Greibus

Doktiną rengė: plk. ltn. Vaidas Bernotas, plk. ltn. Algimantas Misiūnas, plk. ltn. Gintaras Sadaitis,

brg. gen. Gintautas Zenkevičius, Žilvinas Tomkus, plk. Darius Užkuraitis, dr. doc. Valdas Rakutis

Kalbos redaktorės Asta Daškevičienė, Sigita Janušonienė

Dizainerė Raimonda Namikaitė

Maketavo Krašto apsaugos ministerijos

Leidybos ir informacinio aprūpinimo tarnyba,

Totorių g. 25/3, LT-01121 Vilnius.

www.kam.lt

Spausdino Lietuvos kariuomenės Karo kartografijos centras,

Muitinės g. 4, Domeikava, LT-54359 Kauno r.